

Univerzita Karlova v Praze
Přírodovědecká fakulta
Katedra sociální geografie a regionálního rozvoje

Studijní program: Geografie
Studijní obor: Geografie a kartografie

Marie Vacková

**PŘÍRODNÍ PROSTŘEDÍ JAKO POTENCIÁL I LIMIT
SOCIOEKONOMICKÉHO ROZVOJE**

NATURAL ENVIRONMENT AS POTENTIAL AND
LIMIT OF THE SOCIOECONOMIC DEVELOPMENT

Bakalářská práce

Praha 2013

Vedoucí bakalářské práce: RNDr. Radim Perlín, Ph.D.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem závěrečnou práci zpracovala samostatně a že jsem uvedla všechny použité informační zdroje a literaturu. Tato práce ani její podstatná část nebyla předložena k získání jiného nebo stejného akademického titulu.

V Praze, 17. 5. 2013

.....

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala RNDr. Radimu Perlínovi, Ph.D. za cenné rady, připomínky, odborné vedení a čas, který mi vždy ochotně při konzultacích věnoval.

Abstrakt

Bakalářská práce se zabývá přírodním prostředím ve strategických plánech mikroregionů, kde může přírodní prostředí vystupovat jako potenciál i limit socioekonomického rozvoje. Cílem práce je zkoumat roli přírodního prostředí ve strategických plánech mikroregionů. Dalším cílem je vyhodnotit význam jednotlivých složek přírodního prostředí v analytické a návrhové části dokumentů. V práci je použita metoda kritické analýzy textu, konkrétně tří strategických plánů mikroregionů vybraných na základě předem stanovených kritérií. Analýza ve strategických plánech sleduje tři tematické okruhy, a to za prvé strukturu přírodního prostředí, za druhé hodnocení přírodního prostředí z hlediska socioekonomického rozvoje a za třetí vazbu přírodního prostředí na navrhovaný socioekonomický rozvoj.

Klíčová slova: přírodní prostředí, socioekonomický rozvoj, strategické plánování, mikroregion

Abstract

The bachelor thesis deals with natural environment in strategic plans of microregions, in which natural environment can appear as a potencial and a limit of the socioeconomic development. The aim of this thesis is to research the role of natural environment in strategic plans of microregions. The next aim is to evaluate importance of natural environment components in analytical and proposal part of documents. Method of critical text analysis, exactly analysis of three strategic plans of microregions, which were chosen on the basis of some determined criterions, is used in this thesis. The analysis is focused on three thematic parts. Firstly, on structure of natural environment, secondly, on evaluating of natural environment from the point of view of the socioeconomic development, and thirdly, on the bond between the natural environment and the proposal socioeconomic development.

Keywords: natural environment, socioeconomic development, strategic planning, microregion

Obsah

Seznam tabulek a obrázků	6
1. Úvod	7
2. Teoretický rámec.....	10
2.1. Strategické plánování.....	10
2.2. Mikroregion a mikroregionální strategické plánování	13
2.3. Části strategického plánování	14
2.3.1. Organizace a příprava	17
2.3.2. Analytická část.....	18
2.3.3. Návrhová část.....	21
2.3.4. Realizace.....	25
2.3.5. Monitoring, hodnocení a aktualizace	26
2.4. Přírodní prostředí	27
3. Metodika	29
3.1. Výběr strategických plánů	29
3.2. Analýza strategických plánů	30
4. Výsledky výzkumu.....	36
4.1. Analýza strategických plánů.....	36
4.1.1. Analýza struktury přírodního prostředí	37
4.1.2. Analýza hodnocení přírodního prostředí z hlediska socioekonomického rozvoje	43
4.1.3. Analýza vazby přírodního prostředí na socioekonomický rozvoj	51
4.2. Vyhodnocení výsledků výzkumu	57
4.2.1. Vyhodnocení výsledků analýzy dle tematických okruhů	57
4.2.2. Vyhodnocení výsledků analýzy dle strategických plánů	63
5. Závěr.....	68
Seznam literatury	72

Seznam tabulek a obrázků

Tab. 1: Části strategického plánování.....	15
Tab. 2: Seznam témat sledovaných ve strategických plánech.....	31
Tab. 3: Srovnání hierarchií návrhových částí vybraných strategických plánů.....	33
Tab. 4: Struktura přírodního prostředí v analytických částech strategických plánů	37
Tab. 5: Hodnocení přírodního prostředí z hlediska socioekonomického rozvoje v analytických částech strategických plánů	44
Tab. 6: Vazba přírodního prostředí na socioekonomický rozvoj v návrhových částech strategických plánů	51
Obr. 1: Jednotná hierarchie návrhových částí vybraných strategických plánů	33

1. Úvod

Strategické plány patří mezi jedny z nejvýznamnějších rozvojových dokumentů obcí i regionů. Tyto plány mají za úkol řešit socioekonomický rozvoj nebo také rozvoj socioekonomických činností v území a přírodní prostředí je jedním z hlavních faktorů, které jej ovlivňují. Bakalářská práce se zabývá problematikou přírodního prostředí ve strategických plánech mikroregionů. Přírodní prostředí může ve strategických plánech na jedné straně představovat specifický potenciál rozvoje, který může být jedním ze stimulů socioekonomického rozvoje území především v oblasti cestovního ruchu a rekreace, a na druhé straně může tvořit limit využití území vyplývající ze zákonů a právních předpisů, které upravují obecná pravidla ochrany přírody. Poškozené přírodní prostředí však může být také vnímáno jako hrozba pro další socioekonomický rozvoj oblasti.

Přírodní prostředí lze definovat jako jednu ze složek současné kulturní krajiny, která je kombinací přírody a kultury (Lipský 1998; Forman, Godron 1993; Sklenička 2003), nebo také jako jednu ze složek životního prostředí, které je tvořeno přírodním a společenským (kulturním, socioekonomickým) prostředím (Matějček a kol. 2007). Přírodní prostředí je utvářeno působením přírodních procesů, zatímco kultura či společenské prostředí činností člověka. Tyto dvě složky jsou ve vzájemné interakci a společně tvoří jeden celek. Proto by při plánování socioekonomického rozvoje mělo být přírodní prostředí významnou složkou rozvoje území, a to jak v pozitivním stimulujičím slova smyslu, tak i poškozené přírodní prostředí jako výrazný faktor, který rozvoj území omezuje. Ve strategických plánech může být přírodní prostředí řešeno jako celek, ale stejně tak mohou být řešeny jeho jednotlivé složky, mezi něž patří: geologické podloží, reliéf, půda, flóra, fauna, ovzduší (klíma) a voda.

Strategické plánování jako nástroj regionální politiky se ve veřejné správě České republiky začíná rozvíjet od druhé poloviny 90. let 20. století. Rozvíjí se na několika úrovních, a to na úrovni národní, regionální a lokální. Na lokální úrovni je možné dále vyčlenit strategické plány obcí, měst nebo mikroregionů. Hlavními důvody pro pořízení strategických plánů byla jak potřeba usměrňování regionálního rozvoje, tak i možnost využívání strukturálních fondů Evropské unie.

Strategické plánování je proces, který řeší socioekonomický rozvoj daného území, a jeho produktem je strategický plán neboli dokument, který lze chápat jako soubor postupných konkrétních kroků vedoucích ke zlepšení socioekonomického prostředí v celém řešeném území (Perlín, Bičík 2006). Strategické plánování je zakotveno v legislativě České republiky pouze ve velmi volné podobě a neřídí se ani podle

jednotné metodiky zpracování strategických dokumentů, což vede k poměrně velké různorodosti strategických plánů (např. v kvalitě zpracování, tematickém obsahu, struktuře dokumentu). Obecně se strategické plány dělí na část analytickou, ve které jsou zpravidla nejprve podrobně popsány a vyhodnoceny jednotlivé složky území (přírodní i socioekonomické) a vymezeny klíčové oblasti socioekonomického rozvoje, a na část návrhovou, ve které se na základě analytické části definuje budoucí rozvoj řešeného území. Z analytické části dokumentů by mělo vyplývat, co je v daném území rozvojovým potenciálem nebo naopak limitem, a to jak v oblasti přírodního prostředí, tak v oblasti socioekonomického prostředí. Na základě toho by měla návrhová část zvolit odpovídající strategii socioekonomického rozvoje, v níž by měla být zohledněna specifika daného přírodního prostředí. Práce se bude zabývat strategickými plány na mikroregionální úrovni, kde mohou existovat v jednotlivých programových dokumentech konkrétní rozhodnutí, u nichž lze snadněji identifikovat dopady na přírodní prostředí.

Cílem bakalářské práce je zkoumat roli přírodního prostředí ve strategických plánech mikroregionů. Dalším cílem je vyhodnotit význam jednotlivých složek přírodního prostředí v analytické a návrhové části dokumentů. Práce si klade dvě výzkumné otázky, které zní:

- 1) *Navazuje návrhová část strategického dokumentu na část analytickou při řešení přírodního prostředí?*
- 2) *Vystupují jednotlivé typy přírodního prostředí ve strategických dokumentech spíše jako potenciál či jako limit socioekonomického rozvoje?*

První výzkumná otázka se zaměřuje na vztah analytické a návrhové části strategického plánu v přístupu k přírodnímu prostředí. Druhá výzkumná otázka sleduje postavení jednotlivých typů přírodního prostředí ve strategických plánech z hlediska socioekonomického rozvoje.

Pro dosažení cílů a zodpovězení výzkumných otázek práce byla použita metoda kritické analýzy textu, v tomto případě jednotlivých strategických plánů. Pro výzkum byly vybrány tři strategické plány mikroregionů na základě dvou typů kritérií. První typ kritérií se týká zpracování strategického dokumentu, které bylo nezbytné z důvodu různorodosti mikroregionálních strategických plánů. Druhý typ kritérií vychází z velké rozmanitosti přírodního prostředí, a tedy možností uplatnění přírodního prostředí ve strategických dokumentech. V jednotlivých strategických plánech byla nejprve analyzována struktura přírodního prostředí uvedená v analytických částech dokumentů, dále byla provedena analýza hodnocení přírodního prostředí z hlediska socioekonomického rozvoje v analytických částech dokumentů a nakonec byla analyzována vazba přírodního prostředí na socioekonomický rozvoj tak, jak je uvedena

v návrhových částech dokumentů. Výzkum využíval tabulkové metody jako zobrazovacího prostředku získaných dat z textů. Pomocí předem definovaných tabulek bylo umožněno systematicky prohledávat a vyhodnocovat jednotlivé dokumenty a snadno porovnávat tyto dokumenty mezi sebou.

2. Teoretický rámec

2.1. Strategické plánování

Strategické plánování můžeme obecně charakterizovat jako nástroj sloužící k rozvoji jakékoli organizace (např. podniku, instituce, města), který se snaží s využitím analýz a konkrétních kroků systematicky propracovat ke zlepšení současného stavu (Šilhánková 2007). V této bakalářské práci se budu zabývat strategickým plánováním pouze v rámci veřejné správy. Jedna z možných definic v této sféře popisuje strategické plánování jako: „komplexní proces vytváření a prosazování společného zájmu regionu, jehož součástí je situační analýza, formulace rozvojové vize, cílů rozvoje, vhodných strategií a opatření k dosažení těchto cílů, dále pak vlastní realizace a kontrola“ (Ježek 2008, s. 40 cit. in Hruška 2011, s. 7). První strategické dokumenty veřejné správy se začaly uplatňovat v 80. letech 20. století především ve Velké Británii a později i v dalších západoevropských zemích (Perlín, Bičík 2006). Jak dále autoři uvádí, strategické plánování se začalo vyvíjet jako samostatný obor vedle územního plánování a „postupně definuje svůj předmět činnosti jako hledání nástrojů pro ovlivňování rozvoje jednotlivých činností a územní plán se zaměřuje na definování funkčního využití ploch, tedy rozhodování o území“ (Perlín, Bičík 2006, s. 9). Územní plánování je zde zmiňováno, neboť spolu se strategickým plánováním tvoří základní nástroje rozvoje území (Binek a kol. 2010). V České republice dochází k rozvoji strategického plánování až ve druhé polovině 90. let 20. století, na čemž se odborná literatura jednoznačně shoduje (Blažek, Uhlíř 2011; Hruška 2011; Perlín, Bičík 2006; Šilhánková 2007 a další). Hlavními impulsy tohoto jevu byla rostoucí diferenciací prostoru Česka a možnost využívání strukturálních fondů Evropské unie (Blažek, Vozáb 2004 cit. in Hruška 2011, s. 7). Neboť po pádu socialistického režimu, kdy ještě na přelomu 80. a 90. let 20. století Československo patřilo ke státům s nejmenšími meziregionálními rozdíly v Evropě (Blažek 1996a cit. in Blažek, Uhlíř 2011, s. 8), došlo k výraznému růstu socioekonomické diferenciací v souvislosti s demokratizací režimu, procesy liberalizace ekonomického a společenského života, obnovou právního řádu, obecní samosprávy atd. (Perlín 1998 cit. in Hruška 2011, s. 7). A právě kvalitní strategické plánování se zdálo být nástrojem, který by zabránil nežádoucí sociální a ekonomické polarizaci (Hruška 2011). Dalším podnětem pro rozvoj strategického plánování, jak již bylo výše zmíněno, byla možnost využívání strukturálních fondů Evropské unie (Blažek, Vozáb 2004 cit. in Hruška 2011, s. 7). Podle Perlína a Bičíka (2006) je rychlé rozšíření strategických dokumentů ve veřejné správě jedním z důsledků prosazování principu programování Evropské unie, který se uplatňuje pro

všechny typy podpory ze strukturálních fondů. Avšak, jak dále autoři uvádějí, v České republice vede princip programování k tzv. přeprogramování. Vysvětlují to jako nadbytečné či neefektivní zpracovávání strategických dokumentů bez skutečné vůle realizovat jejich závěry. Jako příklad uvádí mnohé mikroregionální strategie vytvořené na základě impulsu z dotačního titulu Program obnovy vesnice a dalších. Pojem přeprogramování je užíván i v další literatuře (např. Blažek 2001 cit. in Blažek, Uhlíř 2011, s. 8). Zvýšený důraz na strategické plánování je jedním z charakteristických rysů současné regionální politiky (Blažek, Uhlíř 2011).

Produktem strategického plánování je strategický plán neboli dokument socioekonomického rozvoje území. Strategické plánování je zakotveno v legislativě České republiky pouze ve velmi volné podobě na rozdíl od územního plánování. Proto pro strategický plán, jako i pro strategické plánování existuje v současné literatuře mnoho definic. Strategický plán je např. definován jako program rozvoje, který je „zaměřen na identifikaci a využití místních zdrojů a směřuje k podpoře požadovaných nebo chybějících aktivit v regionu ze zdrojů regionu“ (Perlín, Bičík 2006, s. 26). Strategické plány jsou uvedeny v zákoně o obcích (128/2000 Sb.), obdobně i v zákoně o krajích (129/2000 Sb.) a zákoně o hlavním městě Praze (131/2000 Sb.), ve kterých je zastupitelstvu uděleno výhradní právo schvalovat program rozvoje (Perlín, Bičík 2006). Strategické plány na vyšší úrovni jsou rámcově legislativně upraveny v zákoně o podpoře regionálního rozvoje (248/2000 Sb.), kde je definována Strategie regionálního rozvoje České republiky, upraveno postavení jednotlivých orgánů při jejím zpracování a projednávání, avšak o jiných typech strategických dokumentů se zákon nezmiňuje (Perlín, Bičík 2006). Toto legislativní zakotvení strategických plánů podobně uvádí i Labouňková, Půček, Rohrerová a kol. (2009). Avšak Perlín a Bičík (2006) ještě citují přesné znění v zákoně o podpoře regionálního rozvoje: „strategií regionálního rozvoje je střednědobý dokument, na období 3-7 let, který formuluje přístup státu k podpoře regionálního rozvoje, poskytuje potřebná východiska a stanovuje rozvojové cíle a zásady pro vypracování regionálních programů rozvoje“ (§ 2 zák. 248/2000 Sb. cit. in Perlín, Bičík 2006, s. 17). Přestože zákon o podpoře regionálního rozvoje tedy neuvádí jiné typy strategických dokumentů než Strategii regionálního rozvoje České republiky, strategické plány existují i na jiných úrovních územní veřejné správy, a to podle metodického dokumentu Ministerstva financí ČR (2012) na úrovni: národní (stát), regionální (kraj, NUTS II) a lokální (obec, město, mikroregion). Neboť podle Perlína a Bičíka (2006) to neznamená, že by tento zákon jejich zpracování jakkoli omezoval. Rektořík, Šelešovský a kol. (1999) dokonce uvádějí, že pro vyvážený socioekonomický rozvoj, což je hlavním cílem regionální politiky České republiky, je potřeba rozvíjet strategické postupy nejen na úrovni státní správy, ale především i v místní

samosprávě. Autoři zdůrazňují význam vytvoření strategií rozvoje obcí, měst a mikroregionů v regionální politice, která by podle nich neměla být formulována pouze na ústřední úrovni, ale měla by být podporována iniciativními kroky ze zdola. Avšak ne každá strategie rozvoje obce, města či mikroregionu působí na regionální politiku České republiky podpůrně. Jak již bylo výše zmíněno, v České republice došlo k tzv. přeprogramování (Perlín, Bičík 2006; Blažek 2001 cit. in Blažek, Uhlíř 2011, s. 8) neboli k nadbytečnému či neefektivnímu zpracovávání strategických dokumentů bez vůle je realizovat (Perlín, Bičík 2006). A právě realizační fáze strategického plánování, která je často provázena řadou chyb (Navrátilová, Markvart 1999), je nejdůležitější část pro prosazování strategie obce či regionu (Berman 1998; Navrátilová, Markvart 1999; Perlín, Bičík 2006 a další). Plnění strategie rozvoje je zákonem nevymahatelné, a proto v zásadě dobrovolné (Šilhánková 2007). Vymahatelné je pouze v politické rovině, neboť schválení strategického plánu se považuje jako politický závazek představitelů dané obce či regionu (Perlín, Bičík 2006).

V současnosti v České republice existuje velký počet strategických dokumentů zpracovaných na lokální, regionální i národní úrovni, pořízených jak pro potřebu usměrňování regionálního rozvoje, tak i pro potřeby vymezení oblastí podpory z fondů Evropské unie. Tyto dokumenty a jejich přípravu však provází řada nedostatků, jak uvádí metodický dokument Ministerstva financí ČR (2012). Jako základní nedostatek českého strategického plánování je považována neexistence jednotné metodiky zpracování strategických dokumentů, která vede k diferenciaci dokumentů jak v kvalitě a struktuře zpracování, tak i v postupu přípravy (metodický dokument Ministerstva financí ČR 2012; Navrátilová, Markvart 1999 a další). A právě současný nevyhovující stav strategického plánování vedl Ministerstvo financí České republiky k vytvoření jednotného metodického dokumentu pod názvem Metodika přípravy veřejných strategií, prostřednictvím něhož se snaží stanovit základní rámcová pravidla pro vznik strategického plánu, standardizovat obsah strategického dokumentu a upravit i formy a nástroje jeho projednávání. V první polovině roku 2013 probíhá připomínkové řízení k návrhu tohoto dokumentu a Ministerstvo financí České republiky má za cíl prosadit tento dokument formou usnesení vlády České republiky. Pokud bude tato metodika projednána a schválena vládou České republiky, bude nutné, aby se budoucí strategické dokumenty vyrovnaly s postupy a procedurami uvedenými v tomto dokumentu.

2.2. Mikroregion a mikroregionální strategické plánování

V bakalářské práci budou analyzovány tři strategické plány mikroregionů, proto bude dále vysvětlen pojem mikroregion. V českém právním řádu tento pojem není formálně ukotven, ale vystupuje v něm v různých právních formách. Labounková, Půček, Rohrerová a kol. (2009) odkazují na § 49 až 53 zákona o obcích (128/2000 Sb.), podle něhož mikroregion vzniká ve formě dobrovolného svazku obcí jako právnická osoba. Dále pak na § 20f až 20j občanského zákoníku, podle něhož mikroregion vzniká jako zájmové sdružení právnických osob se soukromoprávními subjekty. Nakonec autoři uvádějí, že definovat mikroregion mohou i jednotlivé kraje České republiky. Podle Labounkové (2008) je převážná většina mikroregionů evidována jako dobrovolný svazek obcí (dle zákona o obcích). Mikroregion „vzniká pro územně ucelenou oblast vymezenou přirozenými přírodními, technickými nebo historickými hranicemi nebo pojíci prvky. V obecné formě se jedná o spádové území, které využívá principu soudržnosti, kde více obcí propojuje a provazuje své zájmy a záměry jednotlivých akcí a aktivit s cílem vymezení a realizování žádoucích změn ve všech obcích nebo části obcí takto vymezeného území“ (Labounková, Půček, Rohrerová a kol. 2009, s. 7). Schmidt-Kallert (2005) chápe mikroregion jako územní jednotku s jasně vymezenými hranicemi na nižší úrovni než regionální, ale zároveň vyšší než na úrovni obecní. Na jedné straně existují mikroregiony vzniklé pro řešení komplexního socioekonomického rozvoje území a na druhé straně existují účelově vzniklé mikroregiony, které jsou podle Štegmannové (2013) zakládány za účelem řešení jednoho či více konkrétních úkolů (tedy jedné či více socioekonomických činností), jako např. správa a provoz vodovodu, nebo za účelem rozvoje cestovního ruchu v daném území apod. Mimo jiné, účelem vzniku řady mikroregionálních strategických plánů byla i možnost získání finančních prostředků z Programu obnovy venkova, tedy fondů Evropské unie (Perlín, Bičík 2006; Rektořík, Šelešovský a kol. 1999). Ustanovení řady mikroregionů bylo spíše politickou či administrativní záležitostí, které nebralo ohled na stávající regionální systém (Šilhánková a kol. 2006). Tedy mikroregiony nebyly vymezovány na základě přirozených spádových území (zjednodušeně lokální centrum – město, okolní obce). Podle Perlína a Bičíka (2006) jsou však při uskutečňování socioekonomického rozvoje mnohem úspěšnější ty svazky obcí, které spolupracují s lokálním centrem, a proto je účelnější vytvářet strategické plány pro přirozené spádové území, na rozdíl od svazků obcí bez přirozených spádových center. Některé mikroregiony existují bez územní propojenosti, tedy obce náležící do jednoho mikroregionu spolu nehraničí nebo se mezi nimi vyskytují obce, které odmítly spolupráci v rámci daného mikroregionu (Perlín, Bičík 2006).

Strategie mikroregionu musí být koncipována stejně jako jiné strategie na různých úrovních veřejné správy (Rektořík, Šelešovský a kol. 1999). Tím je míněno, že bude tvořena jako střednědobý až dlouhodobý dokument, který koordinuje socioekonomické činnosti na svém území (Rektořík, Šelešovský a kol. 1999). Z právního hlediska nejsou strategie kraje, které jsou na vyšší úrovni veřejné správy, nadřazeny strategiím mikroregionů (Perlín, Bičík 2006). Avšak, jak dále Perlín a Bičík (2006) uvádí, je velmi vhodné, aby mikroregiony při plánování své strategie vycházely ze znalosti těchto dokumentů, neboť to může přispět k realizaci jednotlivých záměrů. Z dlouhodobého monitoringu mikroregionů podle Labounkové (2008) vyplývá, že strategické plány mikroregionů jsou vesměs v souladu se strategickými plány krajů. Mezi základní funkce strategie mikroregionu podle Rektoříka, Šelešovského a kol. (1999) patří např.: definovat společné zájmy mikroregionu, jeho dílčích částí (obcí, měst), obyvatel a podnikatelských subjektů; konkretizovat základní předpoklady realizace společných zájmů; optimalizovat územně-technické a socioekonomické podmínky pro rozvoj bydlení a podnikání. Podle Hrušky (2011) pro strategické plánování na mikroregionální úrovni existují dva druhy strategických plánů, a to: strategie dobrovolných svazků obcí a strategie místních akčních skupin v rámci Programu rozvoje venkova, programu LEADER. Autor odlišuje strategické plány pouze podle právní formy zpracovatele strategického plánu, navíc ještě velmi zjednodušeně, neboť místní akční skupiny mohou mít právní formu občanského sdružení, obecně prospěšné společnosti nebo zájmového sdružení právnických osob (Pelcl a kol. 2008). Jiný způsob typologie strategických plánů uvádí Perlín a Bičík (2006), kteří vymezují jednotlivé typy na základě metody zpracování dokumentu. Vzhledem k tomu, že v českém prostředí existuje velmi vysoká variabilita strategických dokumentů, a to i na mikroregionální úrovni, z hlediska právní formy, způsobu zpracování, tematického zaměření nebo podle dalších hledisek, není možné definovat jednotnou nebo převažující typologii strategických dokumentů.

2.3. Části strategického plánování

Jak bylo již výše zmíněno, v České republice není pro strategické plány stanovena přesná metodika, a proto se tyto dokumenty liší jak v kvalitě a struktuře zpracování, tak i v postupu přípravy (metodický dokument Ministerstva financí ČR 2012; Navrátilová, Markvart 1999 a další). Neustálé hledání nejvhodnější metodiky i obecně platné definice strategického plánu svědčí podle Šilhánkové a kol. (2006) o krátké historii strategického plánování v České republice. Tedy i literatura uvádí různá členění strategického plánu i celého procesu strategického plánování. Autoři je dělí zpravidla

do více či méně částí, které v některých případech mají velmi odlišné pojmenování a stejně tak je i rozdílné řazení jednotlivých částí. Bakalářská práce při vymezení jednotlivých částí strategického plánování vychází především z prací autorů: Berman (1998), Labounková, Půček, Rohrerová a kol. (2009), Perlín, Bičík (2006) a Šilhánková (2007). Ti se ve svých pracích podrobně zabývají metodikou zpracování strategického plánu, tedy i členěním procesu strategického plánování. Jednotlivým částem tohoto procesu se věnují i další autoři, např. Šilhánková a kol. (2006), kteří však členění procesu strategického plánování přebírají od jiných autorů, a také např. metodický dokument Ministerstva financí ČR (2012), který však člení tento proces oproti ostatním pracím výrazně podrobněji a pro účely bakalářské práce až nadbytečně podrobně. Proto tyto dvě práce i práce ostatních autorů, kteří se také dotýkají členění procesu strategického plánování, jsou v dalším textu uváděny pouze jako doplňující zdroje informací.

Na základě literatury (prací autorů: Berman 1998; Labounková, Půček, Rohrerová a kol. 2009; Perlín, Bičík 2006; Šilhánková 2007), ze které vychází bakalářská práce při vymezení jednotlivých částí strategického plánování, byla vytvořena tabulka 1 (Tab. 1), ve které jsou schematicky uvedeny jednotlivé části strategického plánování. Základ strategického plánu tvoří analytická část a návrhová část. Tyto dvě části budou pro bakalářskou práci stěžejní, a proto jim bude v následujícím textu věnována větší pozornost oproti ostatním částem.

Tab. 1: Části strategického plánování

Zdroj: vlastní zpracování.

Zatímco se literatura relativně shoduje na základních částech strategického plánování (organizace a příprava, analytická část, návrhová část, realizace, monitoring, hodnocení, aktualizace – viz Tab. 1), značné rozdíly jsou pak již v jednotlivých dílčích částech. V rámci organizace a přípravy, realizace, monitoringu, hodnocení a aktualizace pro bakalářskou práci nejsou jednotlivé dílčí části až tak důležité, neboť při následné analýze strategických plánů mikroregionů budou středem zájmu části analytická a návrhová. Ty se však svými dílčími částmi v literatuře velmi liší.

V analytické části všichni ze zmíněných autorů, kteří se zabývají členěním procesu strategického plánování ve svých pracích (Berman 1998; Labounková, Půček, Rohrerová a kol. 2009; Perlín, Bičík 2006; Šilhánková 2007), považují za její dílčí části situační analýzu a SWOT analýzu. Berman (1998) řadí mezi tyto dvě části ještě vymezení kritických oblastí a poslání projektu, naopak Šilhánková (2007) tuto část řadí již do návrhové části strategického plánu. Perlín a Bičík (2006) uvádějí kritické oblasti spolu se SWOT analýzou jako jednu souhrnnou část – syntézu (do té řadí ještě strategickou vizi jako přechod mezi analytickou a návrhovou částí). Labounková, Půček, Rohrerová a kol. (2009) kritické oblasti a poslání projektu nezmiňují vůbec a navíc jako poslední část analytické části uvádějí územní a odvětvové disparity. Na základě toho budou v následujícím textu charakterizovány pouze hlavní dílčí části: situační analýza (profil mikroregionu), SWOT analýza a kritické oblasti.

V členění návrhové části se autoři liší již výrazněji. Rozdílly jsou nejen v pojmenování a řazení jednotlivých dílčích částí, ale i v samotném jejich vymezení. Proto raději uvedu členění těchto autorů jednotlivě:

- Berman (1998): záměry, cíle, strategie.
- Labounková, Půček, Rohrerová a kol. (2009): vize, cíle a priority, rozvojové projekty.
- Perlín, Bičík (2006): částečně syntéza (vize, které uvádí jako přechodnou část mezi analytickou a návrhovou částí), strategie, programy a opatření.
- Šilhánková (2007): strategická vize a globální cíle, klíčové kritické oblasti a poslání projektu, záměry, specifické cíle a strategie.

V následujícím textu budou charakterizovány jednotlivé dílčí části spíše jako pojmy, které se uplatňují ve strategickém plánování, než jednotlivě za sebou jdoucí fáze, neboť sjednocení těchto členění by bylo značně obtížné a zřejmě i nemožné. Pro potřeby výzkumu bakalářské práce budou navíc definovány pojmy aktivity a akční plán, které nebyly vymezeny jako samostatné dílčí části ani v jednom z výše zmíněných členění. Řešeny tedy budou: vize, globální cíle, strategie, záměry, specifické cíle, dílčí strategie, programy a opatření, aktivity, projekty, akční plán. V následujícím textu jsou tyto dílčí části pro větší přehlednost rozřazeny do části strategické, programové

a projektové, které dohromady tvoří hierarchii návrhové části strategického plánu podle Binka a kol. (2010), dílčí části byly tedy rozděleny dle konkrétnosti a časového plnění.

2.3.1. Organizace a příprava

Organizace a příprava je dáována do úzké spojitosti s realizací strategického plánu, neboť tato počáteční fáze předurčuje celou kvalitu dokumentu a současně i jeho realizovatelnost. Nejen Berman (1998) považuje organizaci a přípravu spolu s realizační částí za dva kritické kroky procesu strategického plánování, neboť jak uvádí, realizace je podstatou celého snažení, a pokud není strategické plánování na počátku správně organizováno, může tak dojít k obtížím a závažným nedostatkům v procesu. V rámci organizace a přípravy se jmenují jednotlivé orgány odpovědné za tvorbu strategického plánu, vybírá se metoda zpracování i samotný zpracovatel dokumentu, dochází k projednání jednotlivých kroků a návrhů s veřejností apod.

O pořízení strategického plánu mikroregionu rozhoduje obvykle kolektivní orgán mikroregionu, podle Labounková, Půček, Rohrerová a kol. (2009) jde o Valnou hromadu mikroregionu (zástupci jednotlivých obcí mikroregionu), která dále nese odpovědnost za: zadání, zpracování, projednání, schválení i implementaci dokumentu. Autoři dále zmiňují kromě Valné hromady i ostatní účastníky procesu organizace a přípravy, mezi které patří i veřejnost. Roli veřejnosti v procesu přípravy zdůrazňuje mnoho autorů (např. Navrátilová, Markvart 1999; Perlín, Bičík 2006; Šilhánková a kol. 2006), neboť jen tak budou v zájmu všech stanoveny strategie a cíle, které následně budou ochotně plněny a realizovány. Naopak Berman (1998) uvádí jako odpovědný orgán Komisi pro strategický rozvoj, do níž jsou zvoleni vedoucí představitelé území (zástupci soukromého i veřejného sektoru) neboli všichni, kteří mohou přispět k socioekonomickému rozvoji území. Ta spolu se svými subkomisemi by podle popisu měla odpovídat řídicí skupině a pracovním skupinám zařazených mezi ostatní účastníky procesu organizace a přípravy podle Labounkové, Půčka, Rohrerové a kol. (2009). Perlín, Bičík (2006) i Šilhánková a kol. (2006) se přiklánějí k tvrzením Labounkové, Půčka, Rohrerové a kol. (2009), Komisi pro strategický rozvoj nezmiňují vůbec.

V rámci této počáteční fáze strategického plánování dochází také k volbě metody zpracování dokumentu. Perlín, Bičík (2006) a Šilhánková (2007) vymezují dva typy: expertní metodu a komunitní metodu zpracování. Expertní metoda uplatňuje vypracování strategických plánů skupinou najatých expertů, kteří spolupracují s místními aktéry a získávají od nich důležité informace. Pozitivem využití expertní metody je ve výsledku odborně a metodicky kvalitně zpracovaná strategie, která

vznikla na základě objektivního zhodnocení. Negativem může být např.: nadbytečná analytická část, malé zapojení veřejnosti, povrchní znalost místního prostředí, konkrétních vztahů a problémů (neboť zpracovatelé často vycházejí jen ze statistických údajů). Naopak při komunitní metodě zpracovávají dokument sami místní experti pod vedením zpracovatele nebo se na zpracování podílejí. Pozitivem komunitní metody je: orientace na konkrétní problémy a řešení, srozumitelnost a provázanost strategie, aktivní účast místních při formulování strategie a tím pádem i snadnější realizace. Negativem může být: neobjektivnost ve vytyčení hlavních problémů, stanovení obtížně realizovatelných projektů (např. z ekonomického hlediska). V praxi jsou strategické plány často vypracovávány pomocí kombinací obou metod v různém poměru.

2.3.2. Analytická část

Při tvorbě strategického plánu může dojít k podcenění analytické části (především u zpracování komunitní metodou) neboli může dojít k tomu, že je tato část zpracována nedostatečně či vůbec (Šilhánková 2007). Autorka to vysvětluje tím, že se v těchto případech může zdát, že jsou všichni zúčastnění obeznámeni s daným stavem věcí, avšak v praxi míra obeznámenosti, aktuálnost dat i úhel pohledu na daný stav problémů se může výrazně individuálně lišit. Proto podle Šilhánkové (2007) je důležité, aby analytická část nebyla podceňena a byla důkladně zpracována. Naopak Perlín a Bičík (2006) uvádějí, že analýza (kterou chápou jako profil mikroregionu) je při zpracování strategických plánů velmi často nadhodnocována. Při expertní metodě zpracování dochází v analýze ke snaze o úplný popis daného území bez ohledu na význam jednotlivých řešených ukazatelů a v některých případech může dojít až k nadbytečnému rozsahu analytické části strategického plánu (Perlín, Bičík 2006). Kvalitní analytická část je však nutným výchozím podkladem pro návrhovou část strategického plánu (Perlín, Bičík 2006). Analytickou část strategického plánu tvoří: situační analýza (profil mikroregionu), SWOT analýza a kritické oblasti (viz Tab. 1).

Situační analýza (profil mikroregionu)

Situační analýza neboli také profil mikroregionu je podkladem a hlavním faktografickým materiálem pro další kroky při zpracování strategického plánu (Labounková, Půček, Rohrerová a kol. 2009). Kvalitně zpracovaná situační analýza je hlavním zdrojem informací o daném území (Perlín, Bičík 2006). Na základě faktů a poznatků ze situační analýzy se vypracovává celý další dokument (SWOT analýza, kritické oblasti a další dílčí části na ně navazující v návrhové části). Situační analýza nalézá charakteristické rysy místní ekonomiky, místní zvláštnosti a hodnotí vývojové

trendy ve srovnání s obecnými vývojovými trendy na regionální a národní úrovni (Labounková, Půček, Rohrerová a kol. 2009). Šilhánková (2007) zjednodušeně uvádí, že v situační analýze jsou shrnuta všechna data, která co nejpřesněji charakterizují území po stránce geografické, ekonomické, sociální a demografické.

Podle Labounkové, Půčka, Rohrerové a kol. (2009) se situační analýza zpravidla strukturuje do následujících kapitol: identifikace regionu (poloha a základní geografická charakteristika), charakteristika území (obyvatelstvo a sídla, doprava, rekreace a cestovní ruch, ekologická situace a ochrana životního prostředí atd.), širší vztahy mikroregionu, aktéři regionálního rozvoje v mikroregionu, územně plánovací dokumentace obcí a kraje, závěry situační analýzy (stručné shrnutí). Pro každou z uvedených kapitol by měl být zpracován dílčí závěr v bodech, neboť tyto závěry jsou dále podkladem pro zpracování SWOT analýzy (Labounková, Půček, Rohrerová a kol. 2009). Dílčí závěr zdůrazňují i Perlín a Bičík (2006) tvrzením, že situační analýza nesmí být pouze popis jevů, ale zpracovatel musí k jednotlivým informacím vždy zaujmout určité stanovisko a zhodnotit jejich význam, jinak se analýza může stát nadbytečnou či obsahovat informace s nulovým významem pro rozvoj mikroregionu (Perlín, Bičík 2006).

Hloubka a struktura analyzovaných dat se může lišit díky neexistující jednotné metodice pro situační analýzu územních celků (Šilhánková 2007). Zpravidla u zpracování strategického plánu expertní metodou je situační analýza velmi podrobná, často obsahující i nadbytečné údaje, zatímco u zpracování komunitní metodou je situační analýza stručnější a často již zaměřená přímo na kritické oblasti mikroregionu. Např. Perlín a Bičík (2006) neoznačují ani jednu možnost za špatnou. Uvádějí totiž, že kvalitní situační analýza nemusí mít pouze charakter celkového hodnocení všech funkčních složek prostředí, ale může být zaměřena problémově, tedy jen na hodnocení klíčových oblastí, které podle výpovědí lokálních aktérů představují hlavní problémy. Podle Šilhánkové (2007) je příprava situační analýzy velmi náročná jak z hlediska množství dat, tak i časově, a proto by měla obsahovat pouze takové údaje a hodnotit takové jevy, které jsou významné pro rozvoj území a jsou využitelné pro další fáze procesu strategického plánování. Labounková, Půček, Rohrerová a kol. (2009) naopak upřednostňují komplexně zaměřený dokument a uvádějí jako jednu z častých chyb situační analýzy jednostranné zaměření jen na složky přírodního prostředí nebo naopak pouze na složky socioekonomické.

SWOT analýza

Navazující částí strategického plánu je SWOT analýza. Ta vychází ze situační analýzy a podle použité metodiky se může vztahovat jen na vymezené kritické oblasti. Podle Šilhánkové (2007) jde vlastně o vyhodnocení informací ze situační analýzy tak, aby se dále mohly použít pro formulování strategie mikroregionu. SWOT analýza klasifikuje a hierarchizuje jasně formulované a konkrétní body z jednotlivých dílčích částí situační analýzy a jejich závěrů (Perlín, Bičík 2006). SWOT analýza je souhrnné hodnocení silných stránek (Strong points), slabých stránek (Weak points), příležitostí (Opportunities) a hrozeb (Threats) rozvoje mikroregionu. SWOT analýza se dělí na vnitřní analýzu, která hodnotí silné a slabé stránky mikroregionu, a vnější analýzu, která hodnotí příležitosti a hrozby.

Vnitřní analýza vychází z vnitřní situace mikroregionu. Podle Bermana (1998) tvoří vnitřní analýza ve strategickém plánování ústřední roli, neboť z ní bude pocházet většina návrhů konkrétních programů a projektů, a nejenže definuje silné a slabé stránky mikroregionu, ale také možnosti a schopnosti mikroregionu reagovat na vnější vlivy. Podle Labounkové, Půčka, Rohrerové a kol. (2009) představují silné stránky konkurenční výhody mikroregionu pro různé rozvojové aktivity. Jak dále autoři uvádějí, slabé stránky naopak představují veškeré limitující či ohrožující faktory těchto aktivit uvnitř mikroregionu. Vnější analýza vychází z vnějšího prostředí, kde je potřeba správně rozpoznat, které vnější vlivy mohou mít pozitivní či negativní dopad na rozvoj mikroregionu (Labounková, Půček, Rohrerová a kol. 2009). Příležitostmi nebo hrozbami pro rozvoj mikroregionu mohou být podle Bermana (1998) např.: změny zákonů a předpisů, sociální a politické změny, demografické změny.

Silné stránky, slabé stránky, příležitosti a hrozby jsou ve většině strategických plánů uváděny tabulkově a řazeny sestupně dle důležitosti, v jejich vymezení se však často chybuje a dochází i k jejich záměně (Labounková, Půček, Rohrerová a kol. 2009). Podle Bermana (1998) i Perlína a Bičíka (2006) se může jedna záležitost jevit z určitého pohledu jako příležitost, z jiného však jako hrozba. Silné stránky a příležitosti stanovují potenciál rozvoje mikroregionu a souhrnně jsou považovány za rozvojové předpoklady. Naopak limit či bariéru rozvoje představují slabé stránky a hrozby, které jsou považovány za rozvojové problémy.

Kritické oblasti

Zařazení fáze vymezení kritických oblastí do procesu strategického plánování se liší. Šilhánková (2007) tuto fázi řadí do návrhové části za vizi a globální cíle, Berman (1998) ji řadí za situační analýzu a Perlín a Bičík (2006) ji obecně řadí se SWOT

analýzou do souhrnné části syntéza. Perlín a Bičík (2006) uvádí vymezení kritických oblastí i podle metody zpracování, u komunitní metody probíhá zpracování situační analýzy již v rámci vymezených kritických oblastí, u expertní metody se vymezují kritické oblasti až v rámci SWOT analýzy. Není až tak důležité, kam jsou kritické oblasti zařazeny, neboť se to liší na základě použité metodiky, ale spíše co znamenají.

Kritické oblasti, také označované jako hlavní problémy rozvoje mikroregionu, představují oblasti, na které bude zaměřen celý další proces strategického plánování. Dílčí části návrhové části pak budou vymezovány v rámci těchto oblastí jako návrhy jejich řešení. Kritické oblasti mohou být formulovány na základě dílčích závěrů situační analýzy, dílčích formulací SWOT analýzy nebo na základě výpovědí lokálních aktérů (komunitní metoda). Autoři Berman (1998), Perlín, Bičík (2006) a Šilhánková (2007) se shodují, že počet kritických oblastí by měl být menší, jejich jednotlivé zaměření užší a jejich stanovení by mělo být dohodou všech aktérů lokálního rozvoje, protože jen tak budou snáze realizovatelné. Dodávají, že mikroregion by měl vymezit jen takové kritické oblasti, které je schopen zajistit lidskými a finančními zdroji. Mezi typicky vymezované kritické oblasti patří např.: doprava, urbanismus a bydlení, životní prostředí, turistika a cestovní ruch (Šilhánková 2007). Kritické oblasti jsou v návrhové části zpravidla chápány jako prioritní oblasti.

2.3.3. Návrhová část

Na základě analytické části se dále ve strategickém plánování vypracovává návrhová část. Jde o návrh budoucího rozvoje území, který by měl odrážet společné zájmy široké veřejnosti. V návrhové části je obvykle nejprve obecně formulována strategie v podobě vize a globálních cílů. Tyto dílčí části jsou posléze konkretizovány do několika záměrů, specifických cílů a dílčích strategií řazených dle priorit a vytvářející jednotlivé programy a opatření. Na ně dále navazují jednotlivé aktivity nebo projekty seskupující se do akčního plánu. Dílčí části se tak člení do tří úrovní z hlediska konkrétnosti a časového plnění. Tuto hierarchii jako optimální strukturu strategického plánu (jako komplexního koncepčního dokumentu) uvádí Binek a kol. (2010), ve které se rozděluje návrhová část na: strategickou část (kam jdeme), programovou část (jak jdeme) a projektovou část – akční plán (co děláme). V následujícím textu budou jednotlivé dílčí části návrhové části (viz Tab. 1) uvedeny v rámci těchto tří úrovní.

Strategická část

Strategická část zastupuje v návrhové části dlouhodobý časový horizont. Podle Binka a kol. (2010) určuje základní linie rozvoje daného území. Z dílčích částí

uvedených v pracích autorů (Berman 1998; Labounková, Půček, Rohrerová a kol. 2009; Perlín, Bičík 2006; Šilhánková 2007), ze kterých vychází bakalářská práce při vymezení jednotlivých částí strategického plánování, jsou zařazeny do této úrovně následující: vize, globální cíle a samostatně i strategie (viz Tab. 1). Těmto dílčím částem bude věnován následující text.

Přechod mezi analytickou a návrhovou částí by měla tvořit vize rozvoje, která vzniká na základě výsledků SWOT analýzy. Vizi jako část strategického plánu vymezuje ve svém členění Labounková, Půček, Rohrerová a kol. (2009) nebo Šilhánková (2007). Perlín a Bičík (2006) uvádí vizi jako součást syntézy, kam řadí i vymezení kritických oblastí a SWOT analýzu. Berman (1998) vizi zmiňuje pouze v souvislosti s tím, že záměry jsou odvozeny od vize a neuvádí ani globální cíle. Za což může zřejmě i fakt, že strategická část není v některých strategických plánech formulována vůbec (Perlín, Bičík 2006; Šilhánková 2007) a autor se zaměřuje spíše na programovou část návrhové části. Vizi můžeme definovat jako popis stavu, kterého chce mikroregion na svém území dosáhnout na konci plánovaného období (Labounková, Půček, Rohrerová a kol. 2009). Podle Perlína, Bičíka (2006) i Šilhánkové (2007) by měla být formulována dostatečně volně, aby odpovídala představám všech obyvatel řešeného území. Vize zastřešuje celou návrhovou část dokumentu a určuje celé další zaměření rozvoje mikroregionu.

Na základě strategické vize se dále stanovují globální cíle, které mají vést k jejímu naplnění. Globální cíle specifikují vizi do konkrétnější podoby a jako vize popisují stav mikroregionu, kterého má být dosaženo (Šilhánková 2007). Ve strategických plánech vystupuje globální cíl jako celkový cíl konkrétního programu a zaštiťuje specifické cíle programu, které mají vést k jeho naplnění (Perlín, Bičík 2006). Metodický dokument Ministerstva financí ČR (2012) uvádí, že v rámci strategických plánů může existovat několik úrovní cílů dle potřeby strategie, kde výchozí úrovní by měly být vždy globální cíle a další úrovně by je jen měly postupně rozpracovávat do větších detailů.

Strategii jako samostatnou část vymezují z autorů, kteří se zabývají členěním strategického plánování (Berman 1998; Labounková, Půček, Rohrerová a kol. 2009; Perlín, Bičík 2006; Šilhánková 2007), pouze Perlín a Bičík (2006), v rámci níž však chápou jen stanovení globálních cílů. Perlín a Bičík (2006) definují strategii jako: „hlavní část práce, která na základě formulace hlavních problémů a vize rozvoje formuluje, jakého cílového stavu chceme uskutečněním dále navržených kroků dosáhnout“ (Perlín, Bičík 2006, s. 57). Hlavní problémy jsou zde chápány jako výše definované kritické oblasti. Autoři uvádí, že strategie může být zaměřena na překonání slabých stránek a neutralizaci hrozeb – pasivní přístup vedoucí ke stabilizaci stavu (vhodný pro regiony s malým objemem disponibilního kapitálu neležící v hlavních

rozvojových osách či zázemí metropolitních oblastí) nebo může být zaměřena na rozvinutí silných stránek a využití příležitostí – aktivní přístup vedoucí k podpoře jednotlivých předpokladů rozvoje (využívaný v regionech s vhodnými rozvojovými předpoklady bez závažných strukturálních problémů). Také dodávají, že v mnoha strategických plánech mikroregionů tato část často zcela chybí.

Programová část

Další úroveň návrhové části tvoří programová část, která zpravidla tvoří základ dokumentu. V programové části jsou navrhovány jednotlivé kroky ve střednědobém horizontu, které by měly rozvádět strategickou část do podrobnějších formulací. Do programové části jsou z prací autorů (Berman 1998; Labounková, Půček, Rohrerová a kol. 2009; Perlín, Bičík 2006; Šilhánková 2007), ze kterých vychází bakalářská práce při vymezení jednotlivých částí strategického plánování, zařazeny následující dílčí části: záměry, specifické cíle, dílčí strategie, priority, programy a opatření (viz Tab. 1). Tyto dílčí části jsou souhrnem z několika členění, proto je nelze brát jako jednotlivě za sebou jdoucí a v následujícím textu budou vysvětleny jako jednotlivé pojmy.

Záměry jako samostatnou dílčí část uvádějí Berman (1998) a Šilhánková (2007). Oba autoři definují záměry velmi podobně, a to jako „specifické prohlášení o tom, čím by komunita chtěla být nebo čeho by chtěla dosáhnout“ (Šilhánková 2007, s. 81). Dále uvádějí, že záměry jsou odvozeny od strategické vize a jsou naplňovány prostřednictvím specifických cílů. Jiní autoři (Labounková, Půček, Rohrerová a kol. 2009; Perlín, Bičík 2006), kteří se zabývají členěním strategického plánování, záměry neuvádějí. Z definic Bermana (1998) i Šilhánkové (2007) vyplývá, že záměr lze chápat jako dílčí vizi, která je odvozena od vize vymezené ve strategické části dokumentu a specifikuje ji pouze do konkrétnější podoby, nebo jako globální cíl, který je od ní také odvozen a má být naplněn skrze specifické cíle, nebo lze také záměr chápat jako obojí. Autoři tento pojem nevymezují zcela jasně.

Další dílčí částí jsou specifické cíle, pomocí nichž je rozpracován do podrobnější podoby každý globální cíl (Perlín, Bičík 2006). Jedná se o konkrétní cíle, které jsou formulovány v rámci jednotlivých opatření a jejich realizace má vést k naplnění globálního cíle (Šilhánková 2007), tedy k naplnění záměru podle Bermana (1998) i Šilhánkové (2007) či programu podle Perlína a Bičíka (2006). Specifický cíl lze definovat jako: „Popis výstupů konkrétních opatření a aktivit, případně popis žádoucího cílového stavu“ (metodický dokument Ministerstva financí ČR 2012, s. 103).

Dílčí strategie vycházejí z výše popsané souhrnné strategie, kterou konkretizují do přesnější podoby. Podle Perlína a Bičíka (2006) dílčí strategie formulují postupy práce,

kteře povedou k uskutečnění příslušného programu. Autoři dodávají, že u menších mikroregionů je možné tuto část nezpracovávat pro každý program. Dílčí strategie chápe podobně i Berman (1998), který je uvádí ve svém členění jako strategie navazující na záměry a specifické cíle a definuje je jako „specifické činnosti určující, jak má být cílů dosaženo“ (Berman 1998, s. 44). Dále autor uvádí, že pro každý cíl se stanovuje tolik dílčích strategií, kolik je potřeba pro fázování postupu a jejich uskutečnění.

Prioritu můžeme chápat jako „přednostní směr řešení pro dosahování příslušného cíle“ (Labounková, Půček, Rohrerová a kol. 2009, s. 22). Podle metodického dokumentu Ministerstva financí ČR (2012) je stanovení priorit pro jednotlivé cíle vhodné v případě, pokud nejsou pro jejich realizaci zajištěny všechny potřebné zdroje, a tak dochází k rozlišení cílů, jejichž realizace je pro dané území nezbytná, a cílů, jejichž realizace je pro dané území méně významná. Metodický dokument Ministerstva financí ČR (2012) dále uvádí, že priority mohou být stanoveny pro realizaci cílů na všech úrovních.

Programy a opatření lze chápat jako „soubor nástrojů, které by měly vést k dosažení kýženého cílového stavu v řešeném území“ (Perlín, Bičík 2006, s. 58). Struktura programů, na ně navazujících opatření, případně podopatření má ve strategickém plánu stromový charakter, který umožňuje naplňovat jednotlivé cíle vždy s ohledem na splnění globálních cílů, a tím i vize mikroregionu (Perlín, Bičík 2006). Autoři Perlín a Bičík (2006) uvádějí obvyklou strukturu programu obsahující: popis stavu, globální cíl, specifické cíle, strategie, seznam opatření a finanční rámec. Podle autorů mají podobnou strukturu zpracování i jednotlivá opatření.

Projektová část

Poslední úroveň návrhové části představuje projektová část, která řeší socioekonomický rozvoj v krátkodobém horizontu. Binek a kol. (2010) ji chápou jako akční plán, který konkretizuje vybraná opatření skřze dílčí části aktivity či projekty. Z aktivit a projektů jsou vymezeny jako dílčí část návrhové části pouze projekty v členění autorů Labounková, Půček, Rohrerová a kol. (2009). Ostatní autoři (Berman 1998; Perlín, Bičík 2006; Šilhánková 2007) ve svém členění oddělují akční plán od návrhové části a řadí ho do fáze realizace nebo chápou aktivity a projekty v rámci návrhové části nerovnocenně s ostatními dílčími částmi. V následujícím textu budou pro potřeby bakalářské práce vysvětleny pojmy: aktivity, projekty a akční plán (viz Tab. 1).

Aktivity jsou v řadě publikací uváděny spolu s projekty jako dílčí části akčního plánu (např. Binek a kol. 2010), ale téměř nikde nejsou řádně definovány. Podle Perlína a Bičika (2006) se jedná o konkrétní typy činností, které je vhodné na území mikroregionu rozvíjet. V literatuře je zpravidla uváděno, že aktivity jsou konkretizovány jednotlivými projekty nebo naopak aktivity mohou být součástí jednotlivých projektů. Autoři (Berman 1998; Labounková, Půček, Rohrerová a kol. 2009; Perlín, Bičík 2006; Šilhánková 2007) ve svých pracích nevymezují aktivity jako dílčí část návrhové části, avšak pro účely bakalářské práce bylo nezbytné je uvést.

Pojem projekt vysvětluje metodický dokument Ministerstva financí ČR (2012) jako dočasné úsilí, které má za cíl vytvořit unikátní produkt, službu či výsledek, kde tento cíl je vždy jasně definován, tak jako i začátek a konec projektu. Podle Labounkové, Půčka, Rohrerové a kol. (2009) je nejprve v návrhové části vypracován tzv. zásobník projektů, který představuje soubor konkrétních projektů, z nichž jsou pak vybírány ty nejvhodnější a nejpotřebnější pro sestavení akčního plánu, který pak řadí již mimo návrhovou část. Přestože autoři Labounková, Půček, Rohrerová a kol. 2009 nevyčleňují dílčí část opatření, tak podobně jako Binek a kol. (2010) uvádí, že projekty se vypracovávají v rámci jednotlivých opatření a určují tak, jak budou tato opatření realizována.

Akční plán, jak již bylo zmíněno, je sestaven z vybraných projektů a aktivit, zpravidla na období dvou let podle Labounkové, Půčka, Rohrerové a kol. (2009). Realizace akčního plánu má vést k postupnému naplnění jednotlivých opatření, programů a ve výsledku i celé strategie. Akční plán je „zcela konkrétní nástroj řízení, jehož úkolem je určit co, kdo, kdy a kde má udělat“ (Labounková, Půček, Rohrerová a kol. 2009, s. 22). Z toho vyplývá, že v akčním plánu je přesně stanoveno, které projekty mají být realizovány, kdo je zodpovědný za jejich realizaci, kdy mají být jednotlivé projekty dokončeny či konkrétní místo jejich realizace. Šilhánková (2007) ještě dodává z jakých finančních zdrojů a za kolik budou realizovány.

2.3.4. Realizace

Realizační fázi strategického plánování můžeme označit jako zavádění či naplňování strategického plánu, tedy naplňování jednotlivých cílů a strategií v praxi. Tato fáze je řadou autorů (např. Berman 1998; Navrátilová, Markvart 1999; Perlín, Bičík 2006) označována jako nejdůležitější část celého strategického plánování a je dávána do přímé souvislosti s počáteční fází organizace a přípravy. V současnosti se v České republice řada mikroregionálních strategických plánů bohužel nerealizuje. Úspěšnost realizace podle Navrátilové, Markvarta (1999), Perlína, Bičika (2006),

Šilhánkové a kol. (2006) závisí především na spolupráci mezi hlavními aktéry rozvoje a veřejností v rámci příprav a projednání dokumentu, neboť jen tak budou v zájmu všech stanoveny strategie a cíle, které následně budou ochotně plněny a realizovány. Jako problémy realizace uvádí Perlín a Bičík (2006) např.: nereálnost stanovených cílů, přílišnou šíři strategie nebo naopak strategii zaměřenou pouze na jeden směr rozvoje. Nereálnost stanovených cílů vede prakticky k jejich nerealizaci. Přílišná šíře strategie nabízí mnoho alternativních programů a opatření a tím znemožňuje se zaměřit jen na podstatné problémy a jejich odstranění. Naopak strategie zaměřená pouze na jeden směr rozvoje postihuje pouze část problematiky celého regionu. Oba typy uvedených strategií nejsou dále rozpracovány nebo jsou vypracovány pouze povrchně a vedou opět k nerealizaci strategického plánu. Navrátilová, Markvart (1999) dodávají, že realizace záměrů je většinou úspěšnější, pokud strategický plán podrobně předepisuje proces realizace, např. prostřednictvím akčních plánů, jmenováním odpovědných osob, stanovením způsobů kontroly. Také Berman (1998) zdůrazňuje pro úspěšnost realizace vytvoření organizační struktury, čímž se chápe přidělení konkrétních projektů a činností definovaných ve strategickém plánu (akčním plánu) konkrétním organizacím/osobám, a dále zdůrazňuje vazbu mezi strategií a rozpočtem.

2.3.5. Monitoring, hodnocení a aktualizace

Zcela závěrečnou fází strategického plánování je monitoring, hodnocení a aktualizace dokumentu. Šilhánková (2007) zdůvodňuje tuto fázi tím, že během realizace se mohou vyskytnout nové skutečnosti, se kterými se během tvorby strategického plánu nepočítalo (např. změny vnějších podmínek v oblasti práva), nebo se ukáže, že některé projekty jsou nerealizovatelné, a proto musí být strategický plán monitorován, přehodnocován a aktualizován.

Monitoring můžeme chápat jako pravidelné sledování monitorovacích ukazatelů (indikátorů). Ty by měly být stanoveny tak, aby umožnily hodnotit jak počáteční a konečný stav, tak i stav v jednotlivých fázích plnění strategického plánu a zároveň by pro ně měl být určen konkrétní zdroj informací (Perlín 2006). Jak dále autor uvádí, souborem ukazatelů mohou být např. údaje popisující ekologickou situaci (úroveň hluku, emisí). Pokud dojde u monitorovacích ukazatelů k měřitelným pozitivním změnám, dokládá to úspěšnost strategického plánu (Perlín, Bičík 2006). Šilhánková (2007) monitorovací ukazatele člení na procesní a věcné. Procesní ukazatelé sledují časový a finanční plán. Věcní ukazatelé popisují změny fyzického stavu území (věcné cíle) a dále je dělí na ukazatele globálního cíle a ukazatele specifického cíle. Jasně identifikovatelné ukazatelé jsou povinností pro strategické plány připravované v rámci

programů pro strukturální fondy Evropské unie, mikroregionální strategické plány by je měly obsahovat (Perlín, Bičík 2006). Šilhánková a kol. (2006) uvádí absenci monitorovacích ukazatelů jako jeden z mnoha vyskytujících se problémů u českých strategických plánů mikroregionů, přestože Labounková, Půček, Rohrerová a kol. (2009) uvádí jako povinnost zpracovatele tyto ukazatele zařadit do přílohy dokumentu.

Hodnocení plnění strategického plánu probíhá na základě monitorovacích ukazatelů. V literatuře se také uvádí jako evaluace (Perlín, Bičík 2006; Šilhánková 2007; Šilhánková a kol. 2006). Hodnocení se provádí ve třech fázích, a to před zahájením realizace jednotlivých strategických záměrů (ex ante), v průběhu realizace (middle term) a po dokončení realizace (ex post), jak zmiňují Perlín, Bičík (2006) a Šilhánková (2007), která jednotlivé etapy dále podrobně rozebírá. Monitoring a hodnocení zkoumají obecně tři složky: zda program/projekt naplnil záměry plánu, zda jsou naplánované cíle stále aktuální a jaký je přínos vložených finančních prostředků (Berman 1998; Labounková, Půček, Rohrerová a kol. 2009). Na základě zjištěných výsledků může dojít k přehodnocení, úpravám či aktualizaci strategického plánu.

Aktualizace se zaměřuje především na návrhovou část dokumentu, kde doplňuje či pozměňuje jednotlivá rozhodnutí. Vychází z dosavadních výsledků naplňování strategického plánu, z místních podmínek a aktuálního celospolečenského vývoje (Perlín, Bičík 2006; Šilhánková 2007). Podle Perlína a Bičíka (2006) by měla probíhat podle rozsahu strategického plánu a rozsahu plánovaných změn každý rok nebo každý druhý rok. Šilhánková (2007) uvádí pro strategický plán šest let a pro akční plán dva roky. Berman (1998) uvádí tři až pět let pro strategické plány se správně vybranými kritickými oblastmi odrážející základní priority. Aktualizace je prováděna zastupitelstvem či orgánem, který strategický plán schvaloval, tedy Valnou hromadou podle Labounkové, Půčka, Rohrerové a kol. (2009), Perlína, Bičíka (2006), Šilhánkové (2007), Komise pro strategický rozvoj podle Bermana (1998).

2.4. Přírodní prostředí

Rozvoj socioekonomických činností, který má za úkol řešit strategické plánování, ovlivňuje řada faktorů a jedním z nich je právě přírodní prostředí. Jak uvádí publikace Ministerstva pro místní rozvoj ČR (2006), přírodní prostředí patří mezi hlavní faktory, které určují funkční využití území a rozhodují o lokalizaci jednotlivých socioekonomických činností v území. Tedy přírodní prostředí a další faktory jako např. obyvatelstvo, osídlení, technická a dopravní infrastruktura, ekonomika regionu předurčují rozvoj jednotlivých socioekonomických činností v daném území a vystupují jako potenciál rozvoje nebo limit (bariéra) rozvoje. Často však záleží na úhlu pohledu,

neboť pro jednu socioekonomickou činnost může být daný faktor limitem, pro druhou již ale potenciálem. Podle Binka a kol. (2010) je pro řízení rozvoje každého mikroregionu zásadní rozpoznat potenciál (rozvojové předpoklady) a limit (rozvojové problémy) v jednotlivých oblastech.

V přírodních vědách je přírodní prostředí chápáno jako jedna ze složek současné krajiny, která je kombinací přírody a kultury. Na počátku existovala přírodní krajina, formovaná pouze přírodními procesy, která byla následně přeměněna na kulturní krajinu vlivem činností člověka (především zemědělství, lesnictví). Podle velikosti poměru těchto dvou složek (gradientu antropogenní přeměny) se vymezují i jednotlivé typy krajiny, od krajin přírodních až po městské, technizované krajiny. V rámci České republiky můžeme mluvit již jen o kulturní krajině (Lipský 1998). Toto základní pojetí krajiny můžeme najít např. u autorů: Lipský (1998), Forman, Godron (1993), kteří zkoumají krajinu jako předmět studia krajinné ekologie, nebo Sklenička (2003), který se zaměřuje na krajinné plánování. Přírodní prostředí je také chápáno jako složka životního prostředí. Matějček a kol. (2007) definují životní prostředí jako část zemského povrchu, ve které člověk žije, kterou přetváří při uspokojování svých potřeb a které se přizpůsobuje. Dále uvádí, že životní prostředí je tvořeno přírodním prostředím, které vzniklo a vyvíjí se v důsledku působení přírodních procesů, a společenským (kulturním, socioekonomickým) prostředím, které zahrnuje prvky a složky vytvořené člověkem. V nejobecnějším slova smyslu lze obdobně chápat přírodní prostředí jako fyzickogeografickou sféru, která je ve vzájemné interakci se socioekonomickou sférou a společně tvoří krajinnou sféru Země. Mezi přírodní složky (krajiny, životního prostředí) patří: geologické podloží, reliéf, půda, flóra, fauna, ovzduší (klima) a voda (Lipský 1998; Matějček a kol. 2007). Na tyto složky se bude zaměřovat i analýza jednotlivých strategických plánů. Ve strategických plánech je přírodní prostředí zpravidla zakomponováno jako celek a jeho jednotlivé složky.

3. Metodika

Pro dosažení cílů a zodpovězení výzkumných otázek této bakalářské práce byla použita metoda kritické analýzy textu, v tomto případě jednotlivých strategických dokumentů. Kritická analýza textu je založena na zhodnocení klíčových pojmů uváděných v sledovaných textech, jejich řazení a významu sledovaných částí textu. Výhodami této metody je, že otevírá přístup k informacím, které by jiným způsobem byly jen těžko získatelné, a že subjektivita výzkumníka může hrát roli jen při výběru dokumentů a ne v informacích, které jsou obsaženy v dokumentech (Hendl 2008). Analyzovány byly tři strategické plány mikroregionů, ve kterých byla nejprve provedena analýza struktury přírodního prostředí zaznamenaná v analytických částech dokumentů, dále analýza hodnocení přírodního prostředí z hlediska socioekonomického rozvoje v analytických částech dokumentů a nakonec analýza vazby přírodního prostředí na socioekonomický rozvoj tak, jak byla uvedena v návrhových částech dokumentů. Výzkum využíval tabulkové metody jako zobrazovacího prostředku získaných dat z textů. Pomocí předem definovaných tabulek bylo umožněno systematicky prohledávat a vyhodnocovat jednotlivé dokumenty a snadno porovnávat tyto dokumenty mezi sebou. V této kapitole bude dále uveden postup při výběru strategických dokumentů a bude podrobně popsán postup, jak byly jednotlivé dokumenty analyzovány.

3.1. Výběr strategických plánů

Pro výzkum byly vybrány tři strategické plány mikroregionů. Výběr dokumentů probíhal na základě dvou typů kritérií. První typ kritérií řešil zpracování strategického dokumentu, druhý typ se týkal přírodního prostředí.

V rámci prvního typu kritérií, který řešil zpracování strategického dokumentu, byla zvolena následující kritéria: kvalita zpracování, přírodní prostředí jako jedna z řešených složek a aktuálnost. Kvalita zpracování byla klíčovým faktorem pro výběr dokumentu. Dokumenty, ve kterých chyběla jedna z hlavních částí strategického plánu nebo byla řešena nedostatečně, nebyly zahrnuty do tohoto výběru. Dále byly vybrány pouze ty strategické plány, ve kterých vystupuje přírodní prostředí jako jedna z řešených složek. Pokud se strategický plán zabýval přírodním prostředím jen velmi okrajově nebo vůbec, což bylo velmi časté u strategických plánů zaměřených především na socioekonomickou sféru, nebyl zařazen do tohoto hodnocení. Pokud by nebyla splněna tato první dvě kritéria, nemohl by být proveden výzkum. Posledním kritériem byla aktuálnost, tedy strategický plán je stále v platnosti.

Druhý typ kritérií se týkal přírodního prostředí v mikroregionu. To znamená, že byly stanoveny tři typy přírodního prostředí, a to ve škále: velmi kvalitní, průměrné kvality a poškozené. Tyto typy přírodního prostředí byly zvoleny na základě jeho kvality ovlivňované lidskou činností, tedy na základě kvality životního prostředí. Podkladem pro stanovení typů kvality přírodního prostředí byl Atlas krajiny České republiky a jeho mapový výstup Kvalita životního prostředí (Götz a kol. 2009). Pro každý typ byl ve výsledku vybrán jeden strategický plán, který zároveň nejlépe splňoval i předchozí kritéria výběru. Velmi kvalitní přírodní prostředí bude ve výzkumu zastupovat Strategie mikroregionu Rýmařovsko, přírodní prostředí průměrné kvality bude řešeno v rámci Strategického plánu rozvoje mikroregionu Tábořsko a poškozené přírodní prostředí bude reprezentovat Strategie rozvoje mikroregionu Most – Jih.

3.2. Analýza strategických plánů

Počátečním krokem analýzy bylo stanovení seznamu témat, která budou sledována ve strategických dokumentech, a škály jejich hodnocení. Celkem byly navrženy tři okruhy témat. Pomocí prvního okruhu byla analyzována struktura přírodního prostředí, pomocí druhého okruhu samotné jeho hodnocení z hlediska socioekonomického rozvoje a pomocí třetího okruhu jeho vazba na socioekonomický rozvoj. První dva okruhy témat byly sledovány v analytických částech dokumentů, třetí okruh témat v návrhových částech dokumentů. Pro každý okruh byla následně vytvořena hodnotící tabulka, v níž každému tématu byl přidělen řádek a každému strategickému plánu sloupec. Seznam témat sledovaných ve strategických plánech v rámci jednotlivých okruhů je zobrazen v tabulce 2 (Tab. 2).

Tab. 2: Seznam témat sledovaných ve strategických plánech

Okruh 1	Okruh 2		Okruh 3	
PP jako celek	POTENCIÁL	PP jako celek	Je PP řešeno ve vizi?	
Geologické podloží		Geologické podloží		
Reliéf		Reliéf	Je na PP zaměřena jedna samostatná prioritní oblast?	
Půda		Půda		
Flora		Flora		
Fauna		Fauna	Je na PP zaměřen alespoň jeden samostatný cíl?	
Ovzduší (klíma)		Ovzduší (klíma)		
Voda		Voda		
		LIMIT	A	Ochrana krajiny
	B		Ochrana nerostných surovin	
			Ochrana ZPF (zemědělského půdního fondu)	
			Ochrana PUPFL (pozemků určených k plnění funkcí lesa)	Jsou na PP v ostatních prioritních oblastech zaměřena samostatná opatření?
			Ochrana ovzduší	
			Ochrana vody	Rozvíjí aktivity a projekty zaměřené na PP potenciál PP?
			Ochrana akumulace podzemních vod	
			Ukládání odpadů	
	C		Imisní limity	Respektují aktivity a projekty zaměřené na PP limit PP?
	Emisní limity			

Zdroj: vlastní zpracování.

Pozn.: PP = přírodní prostředí. Limit A = vyplývající ze zákona o ochraně přírody a krajiny, B = vyplývající ze zákonů a podzákoných právních norem na ochranu složek krajiny, C = vyplývající z dalších právních předpisů dotýkající se ochrany složek krajiny.

První okruh témat, jak bylo již zmíněno, byl navržen pro hodnocení struktury přírodního prostředí, která je zaznamenána v analytických částech strategických plánů. Za témata byly zvoleny jednotlivé složky přírodního prostředí a přírodní prostředí jako celek (viz Tab. 2). Pro hodnocení prvního okruhu témat byla zvolena škála: 0 – Nesleduje se, není přítomno, 1 – Je okrajově zmíněno, 2 – Je podrobněji řešeno, 3 – Je jedním z klíčových témat, problémů.

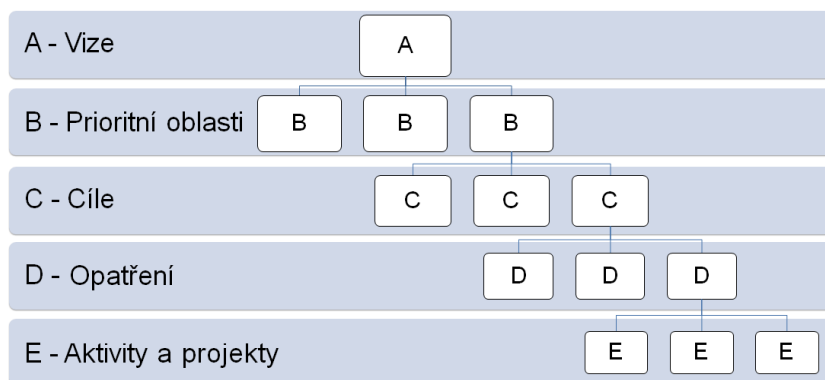
Druhý okruh témat byl zaměřen na to, jak je v analytických částech strategických plánů přírodní prostředí hodnoceno z hlediska socioekonomického rozvoje, tedy zda vystupuje jako potenciál či limit rozvoje. Potenciál je zde chápán ve smyslu potenciálního uplatnění přírodního prostředí v socioekonomickém rozvoji území, naopak limit je chápán ve smyslu bariéry (omezení) rozvoje. Témata, která zastupují ve

strategických plánech potenciál a limit přírodního prostředí (viz Tab. 2), budou v následujícím textu nazývány také jako potenciální a limitní složky. Potenciál rozvoje v rámci přírodního prostředí může vyplývat z jednotlivých složek přírodního prostředí nebo ho také může představovat přírodní prostředí jako celek, a proto byla stanovena témata zastupující potenciál opět jako jednotlivé složky přírodního prostředí a přírodní prostředí jako celek. Např. úrodné půdy představují potenciál pro zemědělskou činnost, v rámci flory mohou být v mikroregionu přítomny hospodářské lesy jako potenciál rozvoje, voda může vystupovat jako potenciál z hlediska kvality nebo akumulace ve vodních nádržích apod. Limit socioekonomického rozvoje z hlediska přírodního prostředí vyplývá ze zákonů a podzákoných právních norem na ochranu krajiny, ochranu složek krajiny a právních předpisů dotýkajících se ochrany složek krajiny nepřímo (viz Tab. 2). Ochrana krajiny je řešena v rámci zákona o ochraně přírody a krajiny (114/1992 Sb.), který definuje mimo jiné územní systém ekologické stability a kategorie zvláště chráněných území, na něž se vztahuje různý stupeň ochrany. Ochrana složek krajiny je řešena v jednotlivých zákonech a na ně navazujících podzákoných právních normách. Ochrana složek krajiny je nepřímo řešena i v dalších právních předpisech, které v rámci českého právního prostředí stanovují široký seznam limitů, a proto nebyla témata zastupující limit dotýkající se ochrany složek krajiny nepřímo předem uvedena v seznamu témat sledovaných ve strategických plánech, ale byly do tohoto seznamu doplněny až na základě analýzy dokumentů. Škála hodnocení byla zvolena stejně jako pro první okruh témat.

Třetí okruh témat byl sledován v návrhové části dokumentů, podle něhož byla hodnocena vazba přírodního prostředí na plánovaný socioekonomický rozvoj. Témata zde byla formulována pomocí otázek (viz Tab. 2), nikoli již jako jednotlivé pojmy, a byla stanovena tak, aby se dotýkala všech úrovní (dílčích částí) návrhových částí vybraných strategických plánů. Jak již bylo v práci zmíněno, strategické plány v České republice byly dosud zpracovávány podle různých metodik, a proto se liší ve své struktuře návrhových částí i vybrané strategické dokumenty. Pro výzkum bylo tedy nezbytné nejprve srovnat jednotlivé úrovně (dílčí části) návrhových částí vybraných strategických plánů a následně vytvořit jejich jednotnou hierarchii, podle které byla formulována témata třetího okruhu se shodným významem pro všechny tři vybrané strategické plány. Jednotná hierarchie návrhových částí vybraných strategických plánů je schematicky zobrazena na obrázku 1 (Obr. 1). Nejvyšší úroveň A v hierarchii tvoří vize, na ní navazuje vymezení prioritních oblastí rozvoje na úrovni B, které jsou dále konkretizovány cíly na úrovni C, ty jsou dále rozvíjeny jednotlivými opatřeními na úrovni D a poslední úroveň E tvoří nejkonkrétnější dílčí část v podobě aktivit a projektů. (Význam jednotlivých dílčích částí – viz kapitola 2.3.3. Návrhová část.) Srovnání

hierarchie jednotlivých návrhových částí vybraných strategických plánů s vytvořenou jednotnou hierarchií je uvedeno v tabulce 3 (Tab. 3). Největší odlišnost byla zaznamenána u poslední úrovně E (aktivity a projekty). Ve Strategii mikroregionu Rýmařovsko i ve Strategickém plánu rozvoje mikroregionu Tábořsko vystupují aktivity a projekty odděleně, v návrhové části na opatření navazují jednotlivé aktivity, v další části v podobě akčního plánu na opatření navazují projekty, které tak v akčním plánu konkretizují a zastupují vymezené aktivity. Naopak ve Strategii mikroregionu Most – Jih tvoří aktivity a projekty jednu společnou dílčí část, která v návrhové části nenavazuje na opatření, ale na cíle. Na cíle v tomto případě tedy navazují buď konkrétní aktivity a projekty (nezaštitěné žádným opatřením) nebo jednotlivá opatření (bez navazujících aktivit a projektů) formulovaná spíše jako doplňující návrh, rozvinutý do konkrétnější podoby až v případě naplnění současně navržených aktivit a projektů. Škála hodnocení témat třetího okruhu byla zvolena od 0 do 3, obdobně jako u předchozích okruhů, avšak s trochu jiným významem: 0 – Ne, 1 – Spíše ne, 2 – Spíše ano, 3 – Ano.

Obr. 1: Jednotná hierarchie návrhových částí vybraných strategických plánů

Zdroj: vlastní zpracování.

Pozn.: A – E značí úrovně dílčích částí v návrhových částech.

Tab. 3: Srovnání hierarchií návrhových částí vybraných strategických plánů

Jednotná hierarchie		Hierarchie SP 1	Hierarchie SP 2	Hierarchie SP 3
Úroveň	Dílčí části	Dílčí části	Dílčí části	Dílčí části
A	Vize	Strategická vize	Vize	Strategická vize
B	Prioritní oblasti	Prioritní oblasti	Prioritní oblasti	Prioritní oblasti = Globální cíle
C	Cíle	Priority	Cíle	Strategické cíle
D	Opatření	Opatření	Opatření	Další dílčí cíle
E	Aktivity a projekty	Aktivity	Aktivity	Rozvojové aktivity a projekty
		Projekty	Projekty	

Zdroj: vlastní zpracování.

Pozn.: SP 1 = Strategie mikroregionu Rýmařovsko, SP 2 = Strategický plán rozvoje mikroregionu Tábořsko, SP 3 = Strategie rozvoje mikroregionu Most – Jih.

Dalším krokem při analýze bylo pečlivé pročitání jednotlivých částí strategických dokumentů, při němž jsem se zaměřila na výše definované okruhy témat. Jednotlivé fráze, věty, odstavce týkající se jednotlivých témat byly následně hodnoceny a tématům bylo v tabulkách přiřazeno odpovídající obodování ve škále 0 – 3, které bylo pro jednotlivé okruhy témat výše definováno. Součástí zaznamenání dat do tabulek bylo i vytvoření doprovodného textu, v němž je zdůvodněno přidělení bodových hodnot jednotlivým tématům.

Aby mohlo dojít k vyhodnocení získaných dat zaznamenaných prostřednictvím tabulek, muselo být provedeno několik výpočtů. Dalším krokem analýzy bylo tedy zpracování dat. Data (bodové hodnoty) v tabulkách jednotlivých okruhů byla sečtena pro každý strategický plán. V rámci druhého okruhu byl pro každý strategický plán proveden ještě dílčí součet bodových hodnot potenciálních složek a dílčí součet bodových hodnot limitních složek. Tímto postupem byly získány absolutní hodnoty reprezentující vybrané strategické plány v rámci každého okruhu. Výsledné hodnoty byly následně ještě převedeny na hodnoty relativní. To znamená, že hodnoty součtů byly v prvním okruhu témat vyděleny maximální možnou hodnotou, a to číslem 24, kterého mohlo být dosaženo v případě 100% zaznamenání struktury přírodního prostředí daného mikroregionu, a vynásobeny číslem 100 pro vyjádření v procentech. Obdobný postup platil i pro třetí okruh témat, kde maximální hodnotou bylo číslo 21, kterého mohlo být dosaženo v případě 100% vazby přírodního prostředí na navrhovaný socioekonomický rozvoj. U druhého okruhu byly vypočteny relativní hodnoty zastoupení potenciálu a limitu pro každý strategický plán. Relativní hodnota zastoupení potenciálu byla vypočtena jako podíl součtu bodových hodnot potenciálních složek na celkovém součtu bodových hodnot potenciálních a limitních složek vynásobený číslem 100 pro vyjádření v procentech. Obdobně byla vypočtena i relativní hodnota zastoupení limitu.

Posledním krokem bylo vyhodnocení zpracovaných dat. Absolutní i relativní hodnoty prvního okruhu ukazují, do jaké míry je přírodní prostředí řešeno v analytických částech vybraných strategických plánů, tedy do jaké míry je zaznamenána struktura přírodního prostředí. Výsledné hodnoty třetího okruhu vyjadřují, do jaké míry je přírodní prostředí řešeno v návrhových částech dokumentů, tedy do jaké míry navazuje přírodní prostředí na plánovaný socioekonomický rozvoj. Na základě srovnání relativních hodnot prvního a třetího okruhu témat v rámci jednotlivých strategických plánů byla zodpovězena první výzkumná otázka, zda navazuje návrhová část strategického dokumentu na část analytickou při řešení přírodního prostředí. Pokud relativní hodnoty prvního a třetího okruhu daného strategického plánu byly shodné nebo vzájemně velmi blízko, pak mohlo být řečeno, že

návrhová část navazuje na část analytickou. Čím více se hodnoty lišily, tím menší byla tato návaznost. (Pro tato tvrzení je předpokládáno, že relativní hodnoty prvního i třetího okruhu budou vyšší než hodnota 50 %, neboť dle stanovených kritérií byly vybírány strategické plány s přírodním prostředím jako jednou z řešených složek. Jinak by to znamenalo, že přírodní prostředí je ve strategickém plánu řešeno spíše okrajově či vůbec). Výsledné hodnoty druhého okruhu témat ukazují, do jaké míry je přírodní prostředí hodnoceno v analytických částech strategických plánů a do jaké míry vystupuje přírodní prostředí jako potenciál či limit socioekonomického rozvoje. Na základě vyhodnocení absolutních i relativních hodnot druhého okruhu témat byla zodpovězena druhá výzkumná otázka, zda vystupují jednotlivé typy přírodního prostředí ve strategických dokumentech spíše jako potenciál či jako limit socioekonomického rozvoje. Pokud byla relativní hodnota zastoupení potenciálu vyšší než relativní hodnota zastoupení limitu, přírodní prostředí ve strategickém plánu vystupovalo spíše jako potenciál socioekonomického rozvoje mikroregionu. Naopak pokud byla relativní hodnota zastoupení limitu vyšší než hodnota zastoupení potenciálu, přírodní prostředí ve strategickém plánu vystupovalo spíše jako limit. (Obdobně lze vyhodnotit i z hlediska absolutních hodnot součtu potenciálních složek a součtu limitních složek.)

4. Výsledky výzkumu

Ve výzkumu byly analyzovány tři strategické plány, které byly vybrány na základě stanovených kritérií (viz kapitola 3. Metodika). První strategický plán, zastupující ve výzkumu typ velmi kvalitní přírodní prostředí, představuje Strategie mikroregionu Rýmařovsko. Mikroregion Rýmařovsko se nachází v Moravskoslezském kraji, přesněji v ORP Bruntál a ORP Rýmařov. Je tvořen dvěma městy (Břidličná, Rýmařov) a dvanácti obcemi (Dětřichov nad Bystřicí, Dolní Moravice, Horní Město, Jiříkov, Lomnice, Malá Morávka, Malá Štáhle, Ryžoviště, Stará Ves, Tvrdkov, Václavov u Bruntálu, Velká Štáhle), které jsou sdruženy právní formou dobrovolného svazku obcí. Strategický plán byl zpracován Sdružením obcí Rýmařovska za pomoci odborné firmy Ekotoxa s.r.o. s platností na období 2007 – 2013. Při tvorbě dokumentu byla z větší části uplatněna komunitní metoda zpracování.

Druhým strategickým plánem, reprezentujícím ve výzkumu přírodní prostředí typu průměrné kvality, je Strategický plán rozvoje mikroregionu Táborsko. Mikroregion Táborsko leží v severní části Jihočeského kraje, v ORP Tábor. Členy mikroregionu jsou čtyři města (Chýnov, Planá nad Lužnicí, Sezimovo Ústí, Tábor) a devět obcí (Drhovice, Nasavrky, Nová Ves u Chýnova, Opařany, Radenín, Radimovice u Želce, Svrabov, Turovec, Vlčeves), sdružené právní formou dobrovolného svazku obcí. Strategický plán byl zpracován rozvojovou agenturou RERA a.s. na období 2007 – 2013. K vytvoření dokumentu byla především využita expertní metoda zpracování.

Třetí strategický plán, zastupující ve výzkumu typ poškozené přírodní prostředí, představuje Strategie rozvoje mikroregionu Most – Jih. Mikroregion Most – Jih se rozkládá na území Ústeckého kraje, přesněji v ORP Chomutov a ORP Most. Je tvořen sedmi obcemi (Bečov, Havraň, Lišnice, Malé Březno, Polerady, Strupčice, Volevčice), které jsou sdruženy právní formou dobrovolného svazku obcí. Strategický plán byl zpracován odbornou firmou SCREEN ING s.r.o. a je platný pro období 2009 – 2013. Při tvorbě dokumentu byla uplatněna především expertní metoda zpracování.

4.1. Analýza strategických plánů

Analýza byla provedena podle stanovených okruhů v každém z vybraných strategických plánů. Jednotlivé výsledky bodového hodnocení kritické analýzy dokumentů jsou znázorněny v přehledových tabulkách. Text doplňuje bodové hodnocení, v němž jsou zdůvodněny přidělené hodnoty (body) nebo je v textu upozorněno na případné rozporné nebo nejasné pasáže strategických dokumentů.

4.1.1. Analýza struktury přírodního prostředí

Struktura přírodního prostředí zaznamenaná v analytických částech strategických plánů byla hodnocena pomocí prvního okruhu témat. Detailní strukturu přírodního prostředí mikroregionu reprezentovala v analytické části vybraných strategických plánů část situační analýza (profil území). Výsledky bodového hodnocení analýzy struktury přírodního prostředí jsou pro vybrané strategické plány uvedeny v tabulce 4 (Tab. 4), k níž se vztahuje i následující text.

Tab. 4: Struktura přírodního prostředí v analytických částech strategických plánů

Sledovaná témata		SP 1	SP 2	SP 3
1.	PP jako celek	3	3	3
2.	Geologické podloží	1	3	2
3.	Reliéf	2	3	3
4.	Půda	0	3	2
5.	Flora	3	2	3
6.	Fauna	1	1	3
7.	Ovzduší (klíma)	2	3	3
8.	Voda	3	3	3
Součet:		15	21	22
Zaznamenání struktury PP (v %)		63 %	88 %	92 %

Zdroj: vlastní zpracování.

Pozn.: SP 1 = Strategie mikroregionu Rýmařovsko, SP 2 = Strategický plán rozvoje mikroregionu Tábořsko, SP 3 = Strategie rozvoje mikroregionu Most – Jih, PP = přírodní prostředí. Škála hodnocení: 0 = Nesleduje se, není přítomno, 1 = Je zmíněno okrajově, 2 = Je podrobněji řešeno, 3 = Je jedním z klíčových témat, problémů. 100 % odpovídá maximálnímu součtu 24 bodů.

Maximální součet bodů, kterého mohl dosáhnout každý z hodnocených strategických plánů v této analýze, byl 24 bodů. Absolutní hodnoty součtu bodů byly přepočteny na relativní hodnoty zaznamenání struktury přírodního prostředí v analytických částech dokumentů, kde platí, že maximální součet 24 bodů je roven 100 %. Výsledky v absolutních i relativních hodnotách ukazují, do jaké míry je přírodní prostředí řešeno v analytických částech vybraných strategických plánů, tedy do jaké míry je zaznamenána struktura přírodního prostředí.

Strategie mikroregionu Rýmařovsko (SP 1)

Jako první strategický plán byla analyzována Strategie mikroregionu Rýmařovsko, zastupující typ velmi kvalitní přírodní prostředí. Analytická část dokumentu je klasicky členěna do kapitol: Analýza mikroregionu (situační analýza) a SWOT analýza, která byla vypracována odděleně pro jednotlivé vymezené prioritní oblasti (kritické oblasti

rozvoje). Analytická část dokumentu řeší složky přírodní i socioekonomické, ale není analýzou zcela komplexní, chybí např. údaje o demografické situaci mikroregionu. Struktura přírodního prostředí v území je zaznamenána především v subkapitole Životní prostředí a významně se prolíná i do ostatních subkapitol, kde je řešena nebo alespoň zmíněna ve všech, kromě jedné a zároveň poslední, kterou tvoří SWOT analýza prioritní oblasti Lidské zdroje. Pro sledovaná témata kromě vody a ovzduší (klíma) nejsou v analytické části vymezeny samostatné oddíly textu.

První sledované téma, přírodní prostředí jako celek, je v analytické části uváděno především v souvislosti s ochranou krajiny a cestovním ruchem a vyzdvihováno v rámci pestré a bohaté krajiny území, rozmanitého a z přírodního hlediska zachovalého rázu krajiny. Je zakomponováno jako klíčové téma (viz Tab. 4), neboť fakt, že „značná část území je součástí Chráněné krajinné oblasti Jeseníky s velice pestrou a zachovalou přírodou“ (Strategie mikroregionu Rýmařovsko, s. 25), provází celý strategický dokument. V analytické části je pak podrobně rozvedena struktura jednotlivých chráněných území, která se v mikroregionu nacházejí (CHKO Jeseníky, přírodní parky Sovinecko a Údolí Bystřice, řada maloplošně chráněných území, lokality soustavy Natura 2000) a tvoří většinu tohoto území.

Nejméně ze všech přírodních složek se analytická část zaměřuje na geologické podloží a půdu (druhé a čtvrté sledované téma). V rámci geologického podloží analytická část vůbec neuvádí, jaké horniny se v území nacházejí, ale pouze zmiňuje, jaké horniny byly v minulosti (středověk, částečně novověk) těženy a jaké chráněné historické důlní památky se díky tomu v území nacházejí. Proto bylo geologické podloží vyhodnoceno jen jako okrajově zmíněno (viz Tab. 4). Půda však byla vyhodnocena jako nepřítomna (viz Tab. 4), neboť se o ní v analytické části vyskytují pouze dvě zmínky. Poprvé v rámci historie obce Tvrdkov, kde se uvádí, že „na málo výnosné půdě se pěstovalo žito, oves a len“ (Strategie mikroregionu Rýmařovsko, s. 11). Podruhé ve SWOT analýze prioritní oblasti Životní prostředí a infrastruktura, kde se téma půda vyskytuje v této jedné formulaci ohrožení: „Špatná politika státu při prodeji půdy“ (Strategie mikroregionu Rýmařovsko, s. 31). U prvního případu popis půdy jako málo výnosná však nelze brát jako charakteristiku v rámci celého mikroregionu a již vůbec jako charakteristiku půdy v analytické části dokumentu. V druhém případě se formulace ohrožení netýká půdy, ale politiky státu. Půda není řešena ani v textu týkajícím se oblasti zemědělství.

V rámci struktury jednotlivých chráněných území jsou řešeny především přírodní složky: reliéf, flora, fauna a částečně i voda (třetí, páté, šesté a částečně i osmé téma). Reliéf je tak převážně charakterizován z hlediska jednotlivých tvarů, které se vyskytují v daném chráněném území. V rámci celku je však reliéf zmíněn pouze jako horský

a podhorský charakter terénu vyplývající z polohy mikroregionu v Hrubém a Nízkém Jeseníku. Podrobnější charakteristika reliéfu mimo chráněná území, i když je to menšina území, chybí. Proto nebylo téma reliéf ohodnoceno nejvyšší hodnotou (viz Tab. 4). Flora je na rozdíl od reliéfu v analytické části o trochu detailněji rozebírána, a to jak v rámci jednotlivých chráněných území, tak ale i mimo ně. Analytická část uvádí, že území mikroregionu tvoří z 50 % zalesněné plochy a chráněná území zpravidla ještě více (CHKO Jeseníky – 80 %). Proto je flora řešena především z hlediska druhové skladby lesa, ale také je nastíněna jmenováním dalších ekosystémů v území. Vyzdvihována je také přítomnost zvláště chráněných druhů rostlin. Floře byla tedy udělena nejvyšší hodnota (viz Tab. 4). Další složka fauna, je řešena na pomezí hodnot 1 – 2 škály hodnocení. Sice jsou vyzdvihovány cennosti, vzácnosti či specifika této přírodní složky, ale v rámci území mimo chráněné oblasti fauna charakterizována není a většina zmíněných informací se týká jen ptactva, tedy úzkého okruhu fauny. Proto byla nakonec fauně přidělena druhá nejnižší hodnota (viz Tab. 4). Ve struktuře jednotlivých chráněných území je částečně řešena i voda, osmé sledované téma. Ta je ale nejprve v analytické části charakterizována samostatným oddílem textu z hlediska vodních toků, které se na celém území mikroregionu nacházejí, kvality vody ve vodních tocích a povodňové problematiky mikroregionu. V podrobnější podobě (pramenné oblasti, vodopády, léčivé minerální vody apod.) je nakonec uvedena v rámci jednotlivých chráněných území mikroregionu. Zmíněn je také význam přehrady Slezská Harta, která se částečně nachází na území mikroregionu, či lokální zdroje podzemní pitné vody (studny). Voda je tedy řešena komplexně a podrobně, a proto jí byla přidělena nejvyšší možná hodnota (viz Tab. 4).

Ovzduší (klíma) jako sedmé téma je v analytické části zaznamenáno v rámci samostatného oddílu textu, ve kterém je řešeno především z hlediska jeho kvality a imisních limitů, kde je vyhodnoceno jako jedno z nejčistších ovzduší v České republice. Ve smyslu klíma je v analytické části pouze zmíněno v podobě vysoké úrovně srážek a velmi dobrých sněhových podmínek v zimním období. Jiná charakteristika, např. teplot, vanoucích větrů, v analytické části chybí, a proto bylo ovzduší ohodnoceno jen druhou nejvyšší hodnotou (viz Tab. 4).

Strategický plán rozvoje mikroregionu Táborsko (SP 2)

Druhým analyzovaným strategickým dokumentem byl Strategický plán rozvoje mikroregionu Táborsko, zastupující typ přírodní prostředí průměrné kvality. Analytická část dokumentu je také klasicky členěna do kapitol (dílčích částí): Profil mikroregionu (situační analýza) a SWOT analýza, která byla vytvořena pro jednotlivé prioritní oblasti

a pak také pro tyto oblasti souhrnně. Analytická část dokumentu je velmi podrobně a komplexně zpracována a přírodní prostředí je v ní zakomponováno především v rámci jemu vymezených subkapitol: Poloha, geologické poměry a klimatické podmínky, Životní prostředí. Dále se jím zabývají i subkapitoly zaměřené na socioekonomickou sféru, především subkapitola: Cestovní ruch, kultura, památky a sport, Zemědělství, lesnictví a rybářství. V ostatních subkapitolách je spíše jen zmíněno, či není zastoupeno vůbec (např. Sídlní struktura a demografické údaje). Pro sledovaná témata kromě přírodního prostředí jako celku a částečně i flory a fauny jsou v analytické části vymezeny samostatné oddíly textu.

První sledované téma, přírodní prostředí jako celek, je v analytické části uvedeno především v souvislosti s cestovním ruchem, kde je vyzdvihováno např. jako relativně zdravé životní prostředí, atraktivní příroda, přírodní památky, dále je také řešeno v souvislosti se zemědělstvím v podobě krajinného rázu. Je uváděno i v rámci ochrany přírody a jednotlivých chráněných území, která se v daném mikroregionu nacházejí (pět přírodních památek, jedna národní přírodní památka, jeden přírodní park, několik památných stromů). Analytická část se tedy podrobně zabývá tímto prvním tématem i přesto, že pro něho není v textu vymezen samostatný oddíl na rozdíl od většiny ostatních témat, a byla mu přidělena nejvyšší hodnota (viz Tab. 4).

Geologické podloží, reliéf a půda (druhé, třetí a čtvrté téma) obdržely v analýze také nejvyšší hodnotu (viz Tab. 4), neboť jsou v analytické části poměrně dopodrobna řešeny. Všechna tato tři témata jsou nejprve jednotlivě charakterizována za celý mikroregion v samostatných oddílech textu. Geologické podloží především s ohledem na geologické stáří, geologické jednotky a druhy hornin, reliéf z hlediska geomorfologických celků, nadmořské výšky a částečně i geomorfologických tvarů, půda s ohledem na půdní typy (s teoretickým přiřazením k horninám či částem reliéfu), strukturu využití půdy pro jednotlivé členské obce mikroregionu a částečně i půdní procesy. Pak jsou více či méně zmiňována ve zbylém textu. Např. geologické podloží je okrajově uvedeno v souvislosti s ochranou přírody, neboť je v mikroregionu vyhlášena přírodní památka Granátová skála, nebo půda je v dalším textu podrobně hodnocena z hlediska využití v rámci oblasti zemědělství. V porovnání s geologickým podložím je reliéf řešen zhruba na stejné úrovni, sice geologické podloží má o trochu rozsáhlejší souhrnnou charakteristiku než reliéf, ale naopak reliéf je více zmiňován v dalším textu, týkajícím se jiných složek území. Půdě je v porovnání s geologickým podložím a reliéfem věnována o trochu větší pozornost, přesto se všechny tyto složky řadí ke klíčovým tématům.

Páté a šesté téma, flora a fauna, jsou ve srovnání s ostatními tématy prvního okruhu nejméně zastoupeny v analytické části (viz Tab. 4). Těmito dvěma přírodními

složkám byly vymezeny dva oddíly textu s názvem: Půda, vegetace, fauna a Flora, fauna a ochrana přírody. Avšak v prvním oddílu je řešena téměř jen přírodní složka půda, zmínky o floře (vegetaci) a fauně mikroregionu mohou připomínat jen zřídka se vyskytující formulace typu: „Gleje mohou sloužit jako louky“ (Strategický plán rozvoje mikroregionu Tábořsko, část: Úvod a analýza, s. 29), v druhém oddílu je řešena především ochrana přírody (zvláště ve smyslu přírodního prostředí jako celku) a flora je zde již zmíněna alespoň částečně, ale fauna opět téměř vůbec. Mimo tyto dva oddíly textu je flora významněji uvedena v souvislosti se zemědělstvím a lesnictvím, fauna velmi okrajově. Přesto byla fauně udělena ještě hodnota 1, floře přiřazena odpovídající hodnota 2 (viz Tab. 4).

Pro sedmé a poslední osmé sledované téma, ovzduší (klima) a voda, jsou v analytické části vymezeny také jednotlivé samostatné oddíly textu. Oběma tématům byla přiřazena nejvyšší hodnota (viz Tab. 4) z důvodu podrobnosti a komplexnosti jejich zaznamenání v analytické části dokumentu. Téma ovzduší (klima) mikroregionu je charakterizováno z hlediska typu podnebí, teplot, vanoucích větrů, ale především je řešeno z hlediska kvality, kde je vyhodnoceno jako znečištěné. Téma voda je v analytické části zaznamenáno v podobě vodních toků, ploch či podzemních vod, které je v analytické části dále řešeno v souvislosti s cestovním ruchem a rekreací, zásobováním pitnou vodou, rybářstvím nebo je také řešeno z hlediska kvality vod, v rámci níž je většina povrchových toků vyhodnocena jako silně znečištěná.

Strategie rozvoje mikroregionu Most – Jih (SP 3)

Jako třetí strategický plán byla analyzována Strategie rozvoje mikroregionu Most – Jih, zastupující typ poškozené přírodní prostředí. Analytickou část dokumentu představují kapitoly (dílčí části): Profil regionu (situační analýza) a SWOT analýza, která byla vypracována zvlášť pro jednotlivé prioritní oblasti v rámci celého mikroregionu a pak zvlášť pro jednotlivé členské obce mikroregionu. Tyto dvě kapitoly však nejsou řazeny klasicky jako po sobě jdoucí, jak tomu bylo u obou předchozích strategických dokumentů. Profil regionu je řazen do oddílu Část I – Východiska, ve kterém představuje téměř většinu textu, a SWOT analýza do oddílu Část II – Program rozvoje mikroregionu Most – Jih, kde je řazena až za kapitoly Globální cíle a Strategická vize. Analytická část je podrobně a komplexně zpracována, kde struktura přírodního prostředí mikroregionu je zaznamenána především v subkapitole Životní prostředí. Dále se přírodním prostředím okrajově zabývají i jiné subkapitoly, v některých však není zmíněno vůbec, např. Zaměstnanost a trh práce. Pro sledovaná

témata kromě přírodního prostředí jako celku, geologického podloží a reliéfu jsou v analytické části vymezeny samostatné oddíly textu.

První sledované téma, přírodní prostředí jako celek, vystupuje v analytické části ve dvou podobách. Za prvé je chápáno jako přírodní prostředí velice různorodé díky tomu, že jihovýchodní část mikroregionu tvoří okrajové kopce Českého středohoří, kde se nacházejí i chráněná území (přírodní rezervace Milá, Písečný vrch, přírodní památka Chloumek), zatímco zbývající část je rovinná. Za druhé je vnímáno jako silně zasažené negativními vlivy lidské činnosti, především těžebním průmyslem (přítomností povrchových dolů, výsypek) nebo také výstavbou a provozem elektrárny Počerady. (Celkový ráz krajiny v současnosti utváří především intenzivní zemědělská činnost v jižní části mikroregionu, zatímco v severní části stále přetrvává průmyslová činnost v podobě důlní těžby.) Přestože pro první téma nebyl v analytické části vypracován samostatný oddíl textu, tak je v analytické části podrobně rozebíráno, a proto mu byla udělena nejvyšší hodnota (viz Tab. 4).

Pro druhé a třetí téma, geologické podloží a reliéf, také není v analytické části vyčleněn samostatný oddíl textu. Geologické podloží je podrobně řešeno v rámci jednotlivých chráněných území, kde je částečně charakterizováno i pro nejbližší okolí, tedy celou jihovýchodní část mikroregionu, ve které se nachází ložisko křemence. Přestože z analytické části pro zbylé území mikroregionu vyplývá, že je tvořeno ložiskem hnědého uhlí, konkrétně je to uvedeno jen pro území obce Polerady v rámci obecné charakteristiky této obce. Proto nebyla geologickému podloží jako druhému tématu udělena nejvyšší hodnota (viz Tab. 4). Tou bylo ohodnoceno až třetí téma reliéf (viz Tab. 4). Reliéf je charakterizován v analytické části v různých souvislostech, ze kterých lze souhrnně vytvořit jeho poměrně podrobnou charakteristiku pro celé území (z hlediska nadmořských výšek, typů a tvarů reliéfu). Nejvíce je reliéf rozebírán v úvodním textu kapitoly Rekreační a cestovní ruch, který by se dal spíše vyhodnotit jako text zabývající se pouze reliéfem.

Půda jako čtvrté sledované téma je řešena v analytické části zhruba na stejné úrovni jako druhé téma geologické podloží (viz Tab. 4), přestože je půdě na rozdíl od geologického podloží věnován samostatný oddíl textu, ten je však velmi krátký. V analytické části je půda mikroregionu charakterizována z hlediska půdních typů jen pomocí převládajícího půdního typu (černozem), dále z hlediska využití půd. V rámci podrobnějších vlastností půd je zmiňována půda s vysokým obsahem solí (díky Zaječickým minerálním vodám), vyskytující se zejména v Srpinském údolí. Půda je v analytické části uváděna především v souvislosti se zemědělstvím.

Páté a šesté sledované téma, flora a fauna, je v analytické části velmi podrobně rozebíráno (viz Tab. 4). Oběma tématům jsou věnovány samostatné oddíly textu, které

představují charakteristiku daných přírodních složek pro celé území mikroregionu, kde je konkrétně uváděna i řada rostlinných a živočišných druhů. V rámci obou témat je vyzdvihován především původní stepní ráz krajiny (původní charakter vegetace, rozmanitost zastoupení živočišných druhů), který se udržel jen na několika málo místech mikroregionu (především chráněná území), která nepodléhala kultivaci, neboť většinu území tvoří v současnosti pole, pastviny a louky. V dalším textu analytické části je flora i fauna také zmíněna, především v souvislosti s chráněnými územími.

Jako sedmé a poslední osmé téma bylo hodnoceno ovzduší (klíma) a voda, pro které byly v analytické části také vypracovány samostatné oddíly textu, zmínky o nich jsou však i v dalším textu analytické části. Ovzduší mikroregionu je v analytické části vyhodnoceno jako jedno z nejvíce znečištěných v České republice, a proto je řešeno především s ohledem na přítomnost znečišťujících látek v ovzduší a s ohledem na zdroje znečištění, za které jsou jako hlavní považovány nedaleké elektrárny a elektrárna Počeradý nacházející se přímo na území mikroregionu. Dále je také řešeno ovzduší ve smyslu klíma z hlediska teplot a srážek. Téma voda je charakterizováno v analytické části z hlediska vodních toků, vodních ploch či minerálních pramenů, které se v mikroregionu nacházejí. V rámci charakteristiky vodních toků je zdůrazňována říčka Srpina, která odvodňuje oblast mikroregionu, v rámci vodních ploch jsou řešeny především rybníky, které tvoří většinu této plochy v mikroregionu, a v rámci minerálních vod, které jsou známé jako Zaječická hořká voda, jsou uvedeny jejich vlastnosti, tvorba i historie. Témata ovzduší (klíma) a voda jsou řešena v analytické části komplexně a podrobně, a proto jim byla přidělena nejvyšší hodnota (viz Tab. 4).

4.1.2. Analýza hodnocení přírodního prostředí z hlediska socioekonomického rozvoje

Prostřednictvím druhého okruhu témat bylo analyzováno hodnocení přírodního prostředí z hlediska socioekonomického rozvoje v analytických částech strategických plánů, tedy zda přírodní prostředí vystupuje jako potenciál či limit rozvoje. V analytických částech vybraných strategických plánů bylo přírodní prostředí hodnoceno z hlediska socioekonomického rozvoje v části situační analýza jednotlivými větami v textu, které sledovaná témata buď zřetelně uváděly jako potenciál či limit rozvoje, nebo to z jednotlivých vět pouze vyplývalo, a v části SWOT analýza, kde bylo přírodní prostředí jasně vyhodnoceno skrze konkrétní formulace silných stránek a příležitostí (potenciál), slabých stránek a ohrožení (limit). Přestože byla některá témata v analytických částech zaznamenána, neznamenalo to, že byla také

v analytických částech hodnocena z hlediska socioekonomického rozvoje území jako potenciál či limit. Výsledky analýzy hodnocení přírodního prostředí vybraných strategických plánů jsou zaznamenány v tabulce 5 (Tab. 5), k níž se vztahuje i následující text.

Tab. 5: Hodnocení přírodního prostředí z hlediska socioekonomického rozvoje v analytických částech strategických plánů

Sledovaná témata			SP 1	SP 2	SP 3	
POTENCIÁL	1.	PP jako celek	3	2	2	
	2.	Geologické podloží	0	1	3	
	3.	Reliéf	1	1	1	
	4.	Půda	0	2	2	
	5.	Flora	3	2	1	
	6.	Fauna	0	0	0	
	7.	Ovzduší (klima)	3	1	1	
	8.	Voda	2	3	1	
Součet potenciálních složek:			12	12	11	
LIMIT	A	9.	Ochrana krajiny	2	3	1
	B	10.	Ochrana nerostných surovin	0	0	1
		11.	Ochrana ZPF (zemědělského půdního fondu)	0	0	0
		12.	Ochrana PUPFL (pozemků určených k plnění funkcí lesa)	0	0	0
		13.	Ochrana ovzduší	1	1	3
		14.	Ochrana vod	2	2	0
		15.	Ochrana akumulace podzemních vod	0	0	0
		16.	Ukládání odpadů	1	2	3
	C	17.	Imisní limity	2	0	0
		18.	Emisní limity	0	3	1
Součet limitních složek:			8	11	9	
Celkový součet:			20	23	20	
Zastoupení potenciálu (v %):			60 %	52 %	55 %	
Zastoupení limitu (v %):			40 %	48 %	45 %	

Zdroj: vlastní zpracování.

Pozn.: SP 1 = Strategie mikroregionu Rýmařovsko, SP 2 = Strategický plán rozvoje mikroregionu Tábořsko, SP 3 = Strategie rozvoje mikroregionu Most – Jih, PP = přírodní prostředí. Limit A = vyplývající ze zákona o ochraně přírody a krajiny, B = vyplývající ze zákonů a podzákoných právních norem na ochranu složek krajiny, C = vyplývající z dalších právních předpisů dotýkající se ochrany složek krajiny. Škála hodnocení: 0 = Nesleduje se, není přítomno, 1 = Je okrajově zmíněno, 2 = Je podrobněji řešeno, 3 = Je jedním z klíčových témat, problémů. 100 % odpovídá hodnotě celkového součtu.

Maximální součet bodů, kterého mohl dosáhnout každý z hodnocených strategických plánů v této analýze, byl pro potenciální složky roven 24 bodům, pro

limitní složky 24 bodům a více dle přítomnosti témat zastupující limit C (viz Tab. 5) v analytických částech dokumentů, neboť tato témata byla zařazena do seznamu témat druhého okruhu až na základě analýzy vybraných strategických plánů (viz kapitola 3. Metodika). Absolutní hodnoty součtů potenciálních a limitních složek, ze kterých byl vypočítán celkový součet, byly pro každý strategický plán přepočteny na relativní hodnoty zastoupení potenciálu a limitu, které jsou v součtu rovny 100 %. Celkový součet vyjadřuje, do jaké míry je v analytických částech vybraných strategických plánů hodnoceno přírodní prostředí z hlediska socioekonomického rozvoje, ostatní výsledky pak vyjadřují, do jaké míry přírodní prostředí vystupuje jako potenciál či limit socioekonomického rozvoje v analytických částech dokumentů.

Strategie mikroregionu Rýmařovsko (SP 1)

Z prvního až osmého tématu, které představují potenciální složky (viz Tab. 5), nebylo v analytické části Strategie mikroregionu Rýmařovsko hodnoceno z hlediska socioekonomického rozvoje druhé, čtvrté, šesté téma – geologické podloží, půda, fauna, přestože bylo geologické podloží i fauna alespoň okrajově zmíněno, na rozdíl od půdy, která nebyla ani přítomna (viz Tab. 4). V souvislosti geologického podloží s rozvojem mikroregionu bylo pouze zmíněno, že horniny a jejich těžba měly velký význam pro rozvoj mikroregionu v minulosti (především ve středověku), ale žádné závěry pro současný socioekonomický rozvoj z něho v textu nevyplývají. Fauna z hlediska potenciálního uplatnění v rozvoji nebyla hodnocena vůbec. Proto těmto třem tématům nemohla být přiřazena jiná než nulová hodnota (viz Tab. 5).

První sledované téma, přírodní prostředí jako celek, je v situační analýze díky pestrosti a zachovalosti přírodního prostředí mikroregionu vyhodnocováno především z hlediska rozvoje cestovního ruchu a rekreace. Konkrétně je tak přírodní prostředí jako celek vnímáno jako „významný potenciál pro další rozvoj cestovního ruchu, zejména rekreace celoročního charakteru a zimních sportů“ (Strategie mikroregionu Rýmařovsko, s. 5), na který může navázat rozvoj služeb a drobných živnostníků. Na to navazuje i SWOT analýza hned několika formulacemi, a proto tomuto tématu byla dána nejvyšší hodnota (viz Tab. 5). V přírodním prostředí je však spatřován i limit rozvoje v rámci ochrany krajiny (deváté téma). Toto téma je vyhodnoceno pro socioekonomický rozvoj jako limitující prostřednictvím formulace slabé stránky SWOT analýzy: „Omezení podnikání chráněnými územími (CHKO, NATURA 2000)“ (Strategie mikroregionu Rýmařovsko, s. 29). To však nevyplývá ze situační analýzy, kde je sice konstatováno, že na území mikroregionu se nachází mnoho chráněných území, ale z hlediska socioekonomického rozvoje to není nijak hodnoceno. SWOT analýza pro oblast

infrastruktury uvádí podobnou formulaci ohrožení, týkající se omezení pro případné úpravy v krajině. Tyto formulace jsou jasnými vyhodnoceními, ale jelikož toto téma není řešeno jako limitující v situační analýze, bylo posouzeno jen jako podrobněji řešeno (viz Tab. 5).

Reliéf a flora, tedy třetí a páté téma, je řešeno především v rámci jednotlivých charakteristik chráněných území, ve kterých však nejsou žádná vyhodnocení ve smyslu potenciálního či limitujícího uplatnění těchto složek v rozvoji. Až v souvislosti s cestovním ruchem je téma reliéf hodnoceno v potenciálním uplatnění alespoň okrajově (viz Tab. 5), a to jako zmínka: „Rýmařovsko je také charakteristické poměrně hustou sítí cyklostezek, čemuž napomáhá i horský, případně podhorský charakter terénu“ (Strategie mikroregionu Rýmařovsko, s. 23) nebo zařazení Rešovských vodopádů a Vodopádů Bílé Opavy mezi turisticky nejzajímavější body díky svým zajímavým geomorfologickým tvarům, které tak lákají návštěvníky mikroregionu. Flora je v analytické části vyhodnocena z hlediska socioekonomického rozvoje jako významný potenciál v podobě lesního bohatství (viz Tab. 5). Je hodnocena především v souvislosti s ekonomikou mikroregionu, kterou ovlivňuje mimo jiné využívání místních přírodních zdrojů, především dřeva. A právě místní průmysl, jak uvádí, je postaven na zpracování dřeva. Flora je podobně vyhodnocena také ve SWOT analýze několika formulacemi spatřujícími potenciál flory především v podobě využití obnovitelných zdrojů energie (biomasy) v oblasti podnikání.

Sedmé téma, ovzduší (klíma), představuje v socioekonomickém rozvoji potenciál cestovního ruchu a rekreace v podobě ideálních klimatických podmínek pro zimní sporty. To uvádí nejen situační analýza, ale také SWOT analýza, kde je toto téma dále vyhodnoceno také jako potenciál z hlediska kvality ovzduší. Proto mu byla přiřazena nejvyšší hodnota (viz Tab. 5). V souvislosti s ovzduším je v situační analýze okrajově zmíněno i téma ochrana ovzduší (viz Tab. 5), která je spíše podrobněji řešena skrze téma imisní limity (viz Tab. 5), u čehož jsou dokonce navrhována i možná řešení pro zlepšení už tak relativně dobré situace ovzduší, nenavazuje na to však SWOT analýza.

Ze zbylých témat druhého okruhu bylo vyhodnoceno již jen téma voda, poslední potenciální složka, a ochrana vod a ukládání odpadů, limitní složky. Voda je v analytické části vyhodnocena z hlediska potenciálního uplatnění v rozvoji v podobě vodní nádrže Slezská Harta s možností rekreace, dále v podobě kvalitní pitné vody v místních zdrojích a v situační analýze spolu s reliéfem v podobě Rešovských vodopádů a Vodopádů Bílé Opavy jako přírodních zajímavostí a turistických atrakcí. Přesto není v analytické části toto téma chápáno jako klíčové a spíše je jen podrobněji řešeno (viz Tab. 5). V souvislosti s vodou je v situační analýze podrobněji řešeno i téma ochrana vod (viz Tab. 5). Z hlediska kvality vod náleží nejvýznamnější vodní

toky mikroregionu, Moravice a Oslava, do kategorie neznečištěná až mírně znečištěná voda. Přesto je v situační analýze vyhodnoceno jako problematické svádění odpadních vod do místních toků, následně vtékajících do vodních nádrží. Na to částečně navazují i formulace týkající se kanalizací a čističek odpadních vod ve SWOT analýze. Téma ukládání odpadů je jen okrajově zmíněno (viz Tab. 5) skrze problematiku třídění odpadů a černých skládek.

Strategický plán rozvoje mikroregionu Táborsko (SP 2)

Text analytické části týkající se prvního tématu, přírodní prostředí jako celek, ho zpravidla i hodnotí z hlediska socioekonomického rozvoje území, neboť je uváděn rovnou v souvislosti s jinými oblastmi a toto téma není řešeno jako samostatná oblast. Přírodní prostředí jako celek je souhrnně vyhodnocováno jako významný potenciál pro cestovní ruch. Naopak přírodní prostředí jako celek je také hodnoceno v rámci cestovního ruchu jako nedostačující pro rozšiřování nabídky ubytovacích a stravovacích služeb v malých obcích mikroregionu. V souvislosti se zemědělstvím, je spíše vyhodnocován dopad zemědělské činnosti na přírodní prostředí, ale např. je zmíněno, že by se místní zemědělství mělo zaměřit spíše na živočišnou výrobu, která na rozdíl od rostlinné není závislá na přírodních podmínkách. Proto tomuto tématu nebyla ve výsledku přidělena nejvyšší hodnota (viz Tab. 5). Přírodní prostředí jako celek je také chápáno v souvislosti s ochranou krajiny. Téma ochrana krajiny je v analytické části řešeno podrobně (viz Tab. 5). Především se zdůrazňuje, že „je nutné věnovat zvýšenou péči ochraně krajiny“ (Strategický plán rozvoje mikroregionu Táborsko, část: Úvod a analýza, s. 39) s ohledem na životní prostředí a rozvíjející se cestovní ruch. Teoreticky je nastíněn i limitující ochranný režim zvláště chráněných území a přírodních parků, kterých je však v území poměrně málo.

Oddíly textu analytické části charakterizující geologické podloží a reliéf (druhé a třetí téma) za celý mikroregion nehodnotí tyto složky z hlediska socioekonomického rozvoje, ale pouze je popisují, na rozdíl od oddílu zaměřeného na čtvrté téma půda. Přírodní složky geologické podloží a reliéf jsou vyhodnoceny až v souvislosti s textem týkajícím se cestovního ruchu. Potenciální uplatnění geologického podloží v rámci rozvoje pěší turistiky je zmíněno skrze plánovanou Geologickou expozici Pod Klokoty, která by měla být vybudována v blízkosti turistických tras na několika stanovištích a představovat tak zpestření nabídky pro pěší turismus. Potenciální uplatnění reliéfu je zmiňováno jako jeden ze čtyř předpokladů pro rozvoj cykloturistiky ve formulaci pahorkatinná oblast a pro rekreační turistiku také jako jeden ze čtyř předpokladů v podobě „Mírně kopcovitý reliéf (zvláště na severu regionu) a hluboce zaříznuté údolí

řeky Lužnice“ (Strategický plán rozvoje mikroregionu Táborsko, část: Úvod a analýza, s. 85). Tato témata však nejsou vyhodnocována ve SWOT analýze a z hodnocení v situační analýze nelze říci, že jsou podrobněji řešena, tudíž tato témata jsou zmiňována okrajově (viz Tab. 5). Půda jako čtvrté téma je hodnocena nejen v textu týkajícím se zemědělství, ale na rozdíl od zmíněného geologického podloží a reliéfu je hodnocena i v samotném textu její charakteristiky. Půda je hodnocena především z hlediska využití a z hlediska úrodnosti, podle které má mikroregion „méně výhodné podmínky pro intenzivní zemědělské hospodaření“ (Strategický plán rozvoje mikroregionu Táborsko, část: Úvod a analýza, s. 100). Přesto je potenciál spatřován v rozvoji ekologického zemědělství a rozvoji osevních ploch řepkou, a to jak v situační analýze, tak částečně i ve SWOT analýze. Proto byla tomuto tématu přidělena hodnota 2 (viz Tab. 5).

V rámci flory a fauny (páté a šesté téma), které jsou v analytické části řešeny nejméně ze všech přírodních složek (viz Tab. 4), není fauna z hlediska socioekonomického rozvoje hodnocena vůbec (viz Tab. 5), flora je hodnocena ve smyslu potenciálního uplatnění na stejné úrovni jako je zaznamenána (viz Tab. 5). Potenciál je ve floře spatřován z hlediska lesnictví díky tomu, že se v mikroregionu „nenachází příliš rozsáhlé oblasti se zvláštním druhem ochrany“ (Strategický plán rozvoje mikroregionu Táborsko, část: Úvod a analýza, s. 102) a lesy mikroregionu jsou tedy „využívány hlavně pro běžnou hospodářskou činnost“ (Strategický plán rozvoje mikroregionu Táborsko, část: Úvod a analýza, s. 102), dále také z hlediska cestovního ruchu v podobě jedné z významných atraktivit, táborské Botanické zahrady.

Sedmé sledované téma, ovzduší (klíma), je z hlediska klimatu vyhodnoceno jako potenciál pouze ve formulaci: tři další předpoklady rozvoje a „příznivé počasí skýtají ideální podmínky pro rekreační turistiku“ (Strategický plán rozvoje mikroregionu Táborsko, část: Úvod a analýza, s. 86), tedy jen okrajově (viz Tab. 5). Ve smyslu ovzduší je téma hodnoceno mnohem podrobněji, především se text zabývá překračováním emisních limitů a např. ve SWOT analýze je vyhodnoceno jako slabá stránka oblasti životního prostředí. Spíše než téma ochrana ovzduší, je řešeno téma emisní limity, a proto jim byly v analýze přiděleny příslušné hodnoty (viz Tab. 5).

Voda jako osmé téma je v analytické části vyhodnocena jako relativně vysoký potenciál pro vodní turistiku a vodní sporty (viz Tab. 5), především díky řece Lužnici a přítomnosti mnoha přírodních nebo umělých koupališť na území mikroregionu. Z hlediska rybníkářství není nijak významně vyhodnoceno pro rozvoj území. Dále je voda podrobněji hodnocena v souvislosti s tématem ochrana vod (viz Tab. 5), kde je především vyhodnocován stav znečištění, který je brán jako vážný problém životního

prostředí. V analytické části je také zmíněna ochrana vodní nádrže Jordán, pro kterou jsou vyhlášena tři hygienická pásma ochrany a předpisy pro její provoz a využití.

Z limitních složek byla nenulová hodnota přiřazena ještě tématu ukládání odpadů (viz Tab. 5). Ostatní témata s nulovou hodnotou nebyla v analytické části vyhodnocena. Ukládání odpadů není vyhodnoceno jako zcela limitující (viz Tab. 5), přestože se na území nachází několik skládek odpadů a v situační analýze jsou vyhodnocované jako ekologické zátěže, na což navazuje i SWOT analýza v oblasti životního prostředí formulací slabé stránky: „Potřeba rekultivace a zabezpečení skládek odpadů“ (Strategický plán rozvoje mikroregionu Tábořsko, část: SWOT analýza, s. 4), ale problematiku odpadů hodnotí také jako silnou stránku: „Stabilní a systémové zacházení s odpady“ (Strategický plán rozvoje mikroregionu Tábořsko, část: SWOT analýza, s. 4).

Strategie rozvoje mikroregionu Most – Jih (SP 3)

První sledované téma, přírodní prostředí jako celek, je hodnoceno z hlediska socioekonomického rozvoje v situační analýze i SWOT analýze, kde jsou však uváděny i formulace, které nevyplývají ze situační analýzy, např. formulace týkající se rekultivace. Přírodní prostředí jako celek ve smyslu životního prostředí je v analytické části vyhodnoceno jako poškozené nebo také jako jedno z nejzatíženějších v Čechách. Přesto je v něm také částečně spatřován potenciál z hlediska socioekonomického rozvoje území (viz Tab. 5). Např. chráněná území mikroregionu, kde se ještě zachoval původní ráz krajiny, jsou vyhodnocena jako potenciál rozvoje cestovního ruchu a rekreace, přestože mikroregion „nikdy nesloužil k turistickým a rekreačním účelům“ (Strategie rozvoje mikroregionu Most – Jih, s. 164). Potenciál je také spatřován ve zlepšujícím se životním prostředí, probíhajících rekultivacích či návazání na zemědělskou kultivaci krajiny. Naopak chráněná území mikroregionu jsou okrajově chápána jako limit v rámci tématu ochrana krajiny (viz Tab. 5), neboť jejich vyhlášením došlo k zabránění těžby křemence na jejich území. Jiná vyhodnocení pro toto téma v analytické části nejsou.

Jako druhé a třetí téma bylo sledováno geologické podloží a reliéf. Z analytické části vyplývá, že území mikroregionu skýtá velký potenciál v podobě geologického podloží (viz Tab. 5), zvláště pro těžební průmysl. Analytická část uvádí, že těžba hnědého uhlí i těžba křemence silně ovlivnila území mikroregionu, avšak ze zmínek o povrchových dolech není jasné, kde v současné době těžba pobíhá a kde byla uzavřena. Geologické podloží mikroregionu je také vyhodnoceno jako téma ochrana nerostných surovin, a to jen okrajově (viz Tab. 5), neboť je vyhodnoceno pouze v rámci

SWOT analýzy formulací slabé stránky prioritní oblasti image regionu v podobě „Chráněné ložiskové území“ (Strategie rozvoje mikroregionu Most – Jih, s. 178). Třetí téma reliéf, přestože je v analytické části podrobně zaznamenán (viz Tab. 4), je z hlediska socioekonomického rozvoje vyhodnocen jen okrajově (viz Tab. 5), a to jako nenáročný terén příznivý pro cykloturistiku.

Půda jako čtvrté sledované téma je hodnocena z hlediska socioekonomického rozvoje především prostřednictvím využití půd, kde je chápána především jako půda zemědělská (přes 70 % území) s občasným výskytem lesních půd (2 % území). Jako pozitivní je vyhodnocen trend postupného návratu k zemědělské kultivaci půdy, a částečný útlum důlní činnosti, která zasáhla a stále nejvíce ovlivňuje severní část mikroregionu. Z analytické části vyplývá, že půda představuje potenciál pro zemědělskou činnost v oblasti i do budoucna, a to jak ze situační analýzy, tak i ze SWOT analýzy, ale nejedná se o jasná vyhodnocení, spíše náznaky, a proto půdě nebyla přiřazena nejvyšší hodnota (viz Tab. 5).

Zatímco páté a šesté téma, flora a fauna, je v analytické části podrobně charakterizováno (viz Tab. 4), tak vyhodnocení z hlediska socioekonomického rozvoje je u flory pouze okrajové a u fauny zcela chybí (viz Tab. 5). V situační analýze je flora hodnocena především dle zachovalosti původního charakteru vegetace a fauna dle rozmanitosti zastoupení živočišných druhů, avšak žádné potenciální uplatnění flory a fauny v socioekonomickém rozvoji z tohoto neplyne. Jako zmínku lze brát jen zařazení lesních ploch a chráněných území s řadou chráněných druhů rostlin a živočichů do skupiny rekreačních celků mikroregionu. Vyhodnocení týkající se flory jsou dále zastoupeny ve SWOT analýze, kde je např. formulována jako silná stránka: „Dostatek lesů, luk, rybníků a zahrad v mikroregionu“ (Strategie rozvoje mikroregionu Most – Jih, 179). Zajímavostí je, že tato formulace vyhodnocuje lesy jako dostatečně zastoupené, přestože v území zabírají pouze 2 % rozlohy, což je hluboko pod celorepublikovým průměrem.

Dále byly sledovány přírodní složky ovzduší (klíma) a voda. Ovzduší (klíma) jako sedmé téma je okrajově vyhodnoceno jako potenciální z hlediska socioekonomického rozvoje (viz Tab. 5), prostřednictvím zlepšujícího se stavu úrovně znečištění, přestože i nadále patří k nejvíce znečištěným v České republice. V analytické části je přesto ovzduší mikroregionu vyhodnocováno jako limitující v podobě tématu ochrana ovzduší (viz Tab. 5), a to jak v situační analýze, tak i ve SWOT analýze, např. formulací slabé stránky oblasti životního prostředí: „velké zdroje emisí v okolí regionu“ (Strategie rozvoje mikroregionu Most – Jih, s. 179). Okrajově text analytické části zmiňuje i téma emisní limity (viz Tab. 5), které jsou občas překračovány v důsledku teplotních inverzí. Osmé téma voda je z hlediska socioekonomického rozvoje vyhodnoceno jako potenciál

jen okrajově (viz Tab. 5). Jako potenciál jsou v analytické části vyhodnoceny částečně rybníky s uplatněním pro rekreaci a rybolov a slabě i minerální vody, Zaječická hořká voda, která se stala předmětem obchodu díky svým léčivým účinkům. Naopak vodní toky nepředstavují potenciál rozvoje, neboť jsou málo vodnaté s malým spádem a některé jsou pouze občasné.

Z ostatních zbylých témat druhého okruhu bylo vyhodnoceno již jen téma ukládání odpadů. V analytické části je toto téma obecně vyhodnoceno jako zásadní problém, neboť zatím nedosahuje parametřů Evropské unie. V konkrétnější souvislosti s přírodním prostředím, je jako klíčový problém vyhodnocena přítomnost černých skládek v mikroregionu, a to jak v rámci situační analýzy, tak i ve SWOT analýze souhrnné (v rámci celého mikroregionu), ale i ve SWOT analýze jednotlivých obcí. Proto tomuto tématu byla přidělena nejvyšší hodnota (viz Tab. 5).

4.1.3. Analýza vazby přírodního prostředí na socioekonomický rozvoj

Vazba přírodního prostředí na plánovaný socioekonomický rozvoj byla analyzována v návrhových částech vybraných strategických plánů pomocí třetího okruhu témat. Analýza probíhala v rámci stanovené jednotné hierarchie návrhových částí (viz kapitola 3. Metodika). Výsledky bodového hodnocení analýzy vazby přírodního prostředí na socioekonomický rozvoj jsou pro vybrané strategické plány uvedeny v tabulce 6 (Tab. 6), k níž se vztahuje i následující text.

Tab. 6: Vazba přírodního prostředí na socioekonomický rozvoj v návrhových částech strategických plánů

Sledovaná témata		SP 1	SP 2	SP 3
1.	Je PP řešeno ve vizi?	3	3	1
2.	Je na PP zaměřena jedna samostatná prioritní oblast?	2	2	2
3.	Je na PP zaměřen alespoň jeden samostatný cíl?	3	3	3
4.	Jsou na PP v prioritní oblasti zaměřené na PP zaměřena samostatná opatření?	3	3	2
5.	Jsou na PP v ostatních prioritních oblastech zaměřena samostatná opatření?	3	1	0
6.	Rozvíjí aktivity a projekty zaměřené na PP potenciál PP?	3	3	3
7.	Respektují aktivity a projekty zaměřené na PP limit PP?	3	3	1
Součet:		20	18	12
Vazba PP na socioekonomický rozvoj (v %)		95 %	86 %	57 %

Zdroj: vlastní zpracování.

Pozn.: SP 1 = Strategie mikroregionu Rýmařovsko, SP 2 = Strategický plán rozvoje mikroregionu Tábořsko, SP 3 = Strategie rozvoje mikroregionu Most – Jih, PP = přírodní prostředí. Škála hodnocení: 0 = Ne, 1 = Spíše ne, 2 = Spíše ano, 3 = Ano. 100 % odpovídá maximálnímu součtu 21 bodů.

Maximální součet bodů, kterého mohl dosáhnout každý z hodnocených strategických plánů v této analýze, byl 21 bodů. Absolutní hodnoty součtu bodů byly přepočteny na relativní hodnoty vazby přírodního prostředí na socioekonomický rozvoj, kde platí, že maximální součet 21 bodů je roven 100 %. Výsledky v absolutních i relativních hodnotách ukazují, do jaké míry je přírodní prostředí řešeno v návrhových částech dokumentů, tedy do jaké míry navazuje přírodní prostředí na socioekonomický rozvoj.

Strategie mikroregionu Rýmařovsko (SP 1)

Vize, které se týká první sledované téma, je ve Strategii mikroregionu Rýmařovsko, formulována dvěma krátkými odstavci. Přírodní prostředí je zakomponováno v prvním odstavci vize, kde má poměrně silnou pozici, neboť je uvedeno jako jeden ze čtyř prvků, které mají být potenciálně využity v socioekonomickém rozvoji mikroregionu. Tato formulace zní: „Sdružení obcí Rýmařovska využije své zachovalé přírody, kulturních tradic, dobré dopravní polohy a stabilizovaného obyvatelstva k dalšímu ekonomickému a společenskému rozvoji a růstu kvality života občanů“ (Strategie mikroregionu Rýmařovsko, s. 33). V rámci prvního tématu je tedy přírodní prostředí řešeno ve vizi (viz Tab. 6).

Dále bylo sledováno, zda je na přírodní prostředí zaměřena jedna samostatná prioritní oblast (druhé téma) a alespoň jeden samostatný cíl (třetí téma). V návrhové části je vymezeno pět prioritních oblastí, a to: Životní prostředí a infrastruktura, Lidé regionu, Podnikání v regionu, Cestovní ruch, Celkové řízení a správa. Na přírodní prostředí se nejvíce zaměřuje prioritní oblast Životní prostředí a infrastruktura. Jelikož se na přírodní prostředí v této prioritní oblasti zaměřuje jen část životního prostředí, nelze říci, že je na něj zaměřena jedna samostatná prioritní oblast. Proto byla druhému tématu přidělena jen druhá nejvyšší hodnota (viz Tab. 6). V rámci cílů všech prioritních oblastí se na přírodní prostředí zaměřují pouze cíle již zmiňované prioritní oblasti Životní prostředí a infrastruktura, nejvíce tyto následující: Čisté ovzduší a snížení spotřeby energie a Rozvoj krajiny a vzhledu obcí. Prostřednictvím navazujících opatření, aktivit a projektů se první uvedený cíl zaměřuje na přírodní prostředí částečně nepřímo, neboť řeší spíše omezení dopadů lidské činnosti na stav ovzduší, ale druhý cíl je již zaměřen na přírodní prostředí zcela přímo, neboť řeší rozvoj krajiny v podobě udržování a posilování hodnoty krajiny a vzhledu obcí v podobě veřejné zeleně. Na přírodní prostředí je tedy zaměřen alespoň jeden samostatný cíl (viz. Tab. 6).

Na další úrovni návrhové části navazující na cíle bylo sledováno, zda jsou na přírodní prostředí zaměřena samostatná opatření, a to jak v prioritní oblasti zaměřené na přírodní prostředí (čtvrté téma), tak i v ostatních prioritních oblastech (páté téma). V prioritní oblasti zaměřené na přírodní prostředí, Životní prostředí a infrastruktura, jsou vypracována samostatná opatření zaměřená na přírodní prostředí (viz Tab. 6). Nejen v rámci dvou výše zmíněných cílů nejvíce zaměřených na přírodní prostředí, ale také v rámci ostatních cílů části životního prostředí, kde se jedná např. o opatření: Ochrana před povodněmi, Místní využití bioodpadu. V ostatních prioritních oblastech jsou také vypracována některá opatření zaměřená na přírodní prostředí (viz Tab. 6), např. opatření prioritní oblasti Podpora podnikání: Podpora využívání obnovitelných zdrojů energie, Investice do lesů, nebo opatření prioritní oblasti Celkové řízení a správa: Příprava a realizace komplexních pozemkových úprav.

Nakonec bylo hodnoceno, zda aktivity a projekty zaměřené na přírodní prostředí rozvíjí potenciál přírodního prostředí (šesté téma) a respektují jeho limit (sedmé téma). Ve Strategii mikroregionu Rýmařovsko aktivity a projekty zaměřené na přírodní prostředí navazují na opatření zaměřená na přírodní prostředí. Při sledování těchto aktivit a projektů v návrhové části a jejich návaznosti na stanovený potenciál a limit přírodního prostředí v analytické části (viz kapitola 4.1.2. Analýza hodnocení přírodního prostředí) nebyly odhaleny žádné nesrovnalosti a oběma tématům byla přiřazena nejvyšší hodnota (viz Tab. 6). Prostřednictvím aktivit a projektů zaměřených na přírodní prostředí je rozvíjen např. potenciál přírodního prostředí jako celku skrze realizaci nových lokálních biokoridorů Územního systému ekologické stability, potenciál flory prostřednictvím obnovy lesních porostů nebo zavedení hospodářsky výhodnější dřevinné skladby lesních porostů. Aktivity a projekty zaměřené na přírodní prostředí respektují jeho limit např. v oblasti ovzduší, kde jsou vypracovány návrhy na snížení množství vypouštěných emisí a tak dodržování ochrany ovzduší a imisních limitů, nebo v oblasti ochrany vod a problematiky svádění odpadních vod do místních vodních toků, kde je navrhováno vybudování kanalizací a čističek odpadních vod.

Strategický plán rozvoje mikroregionu Tábořsko (SP 2)

Vize mikroregionu Tábořsko, která je sledována prostřednictvím prvního tématu, je zformulována pro každou prioritní oblast zvlášť. Vize je tedy rozdělena do šesti odstavců, týkajících se jednotlivě vymezených prioritních oblastí, kterými jsou: Infrastruktura a životní prostředí, Podpora podnikání, Cestovní ruch, kultura, památky a sport, Rozvoj lidských zdrojů, Kvalita života a Venkovské oblasti. Přírodní prostředí je ve vizi řešeno hned vícekrát, např. ve formulaci: „Mikroregion navazující na bohaté

přírodní, kulturní a historické dědictví“ (Strategický plán rozvoje mikroregionu Táborsko, část: Strategická část, s. 3) nebo „využití potenciálu biomasy jako obnovitelné suroviny“ (Strategický plán rozvoje mikroregionu Táborsko, část: Strategická část, s. 3), a proto byla prvnímu tématu udělena nejvyšší hodnota (viz Tab. 6).

Dalšími tématy bylo sledováno, zda je na přírodní prostředí zaměřena jedna samostatná prioritní oblast (druhé téma) a alespoň jeden samostatný cíl (třetí téma). Vymezené prioritní oblasti byly uvedeny v předchozím odstavci. Avšak zvláštností strategického plánu je, že šestá prioritní oblast Venkovské oblasti je vymezena pouze v rámci SWOT analýzy a vize. Cíle, opatření, aktivity a projekty jsou v návrhové části vypracovány již jen pro prvních pět prioritních oblastí. Na přírodní prostředí se nejvíce zaměřuje prioritní oblast Infrastruktura a životní prostředí. Stejně tomu tak bylo i u Strategie mikroregionu Rýmařovsko, kde pouze v názvu byly tyto dva pojmy prohozeny (Životní prostředí a infrastruktura), a proto zde byla druhému tématu také přiřazena ta samá hodnota (viz Tab. 6). V rámci cílů všech pěti prioritních oblastí se na přírodní prostředí zaměřují pouze cíle prioritní oblasti Infrastruktura a životní prostředí, jimiž jsou tyto dva: Zlepšení stavu ovzduší, environmentálního vzdělávání a výchovy a Ochrana přírody a zachování rázu krajiny, měst a obcí. Prostřednictvím navazujících opatření, aktivit a projektů je první cíl zaměřen na přírodní prostředí částečně nepřímo v oblastech týkajících se environmentálního vzdělávání a výchovy a nakládání s odpady, druhý cíl je zaměřen na přírodní prostředí již přímo, a to i část týkající se měst a obcí, především skrze veřejnou zeleň. Na přírodní prostředí je tedy zaměřen alespoň jeden samostatný cíl (viz Tab. 6).

Poté bylo sledováno, zda jsou na přírodní prostředí zaměřena samostatná opatření, a to jak v prioritní oblasti zaměřené na přírodní prostředí (čtvrté téma), tak i v ostatních prioritních oblastech (páté téma). V prioritní oblasti zaměřené na přírodní prostředí, Infrastruktura a životní prostředí, jsou vypracována samostatná opatření zaměřená na přírodní prostředí (viz Tab. 6) v rámci dvou výše zmíněných cílů také zaměřených na přírodní prostředí. Např. se jedná o opatření: Zlepšení stavu ovzduší, Ochrana přírody a krajiny, Zajištění ochrany proti povodním, Obnova a údržba charakteru krajiny a vzhledu měst a obcí. V ostatních prioritních oblastech spíše nejsou vypracována opatření zaměřená na přírodní prostředí (viz Tab. 6). Částečně se na něj zaměřuje pouze opatření Rozvoj alternativních způsobů zemědělství a udržitelného hospodaření v zemědělství, lesnictví a rybářství v prioritní oblasti Podpora podnikání.

Jako poslední bylo hodnoceno, zda aktivity a projekty zaměřené na přírodní prostředí rozvíjí potenciál (šesté téma) a respektují limit přírodního prostředí (sedmé téma). Ve Strategickém plánu rozvoje mikroregionu Táborsko aktivity a projekty

zaměřené na přírodní prostředí navazují na opatření zaměřená na přírodní prostředí, potenciál a limit přírodního prostředí byl stanoven v analytické části dokumentu (viz kapitola 4.1.2. Analýza hodnocení přírodního prostředí). V rámci šestého tématu tyto aktivity a projekty rozvíjí potenciál přírodního prostředí (viz Tab. 6), např. je rozvíjen potenciál přírodního prostředí jako celku prostřednictvím sanace starých ekologických zátěží, rekultivace částí krajiny, potenciál flory výsadbou, údržbou či obnovou zeleně nebo revitalizací tábořské Botanické zahrady, potenciál vody je rozvíjen skrze různé revitalizace vodních toků, rybníků i vodní nádrže Jordán. V rámci sedmého tématu aktivity a projekty zaměřené na přírodní prostředí respektují jeho limit (viz Tab. 6), neboť jsou navrhovány např. v oblasti emisních limitů a ochrany ovzduší různé aktivity a projekty na snižování emisí, prašnosti nebo jsou také podporovány ekologické způsoby vytápění, v oblasti ukládání odpadů jsou návrhy zaměřeny mimo jiné na zamezení vzniku černých skládek. U ostatních limitních složek to je podobné.

Strategie rozvoje mikroregionu Most – Jih (SP 3)

Vize, které se týká první sledované téma, je ve Strategii rozvoje mikroregionu Most – Jih rozdělena na část s dlouhodobým horizontem a na část se střednědobým horizontem. Dohromady tvoří text o délce jeden a půl strany, kde však přírodní prostředí není téměř řešeno nebo je řešeno velmi nepřímou, např. z dlouhodobého hlediska by se měl mikroregion „zaměřit především na tvorbu přirozeného venkovského prostředí“ (Strategie rozvoje mikroregionu Most – Jih, s. 174). V porovnání s formulacemi vizí ostatních dvou strategických plánů bylo nakonec první téma vyhodnoceno přiřazením druhé nejnižší hodnoty (viz Tab. 6).

Jako další bylo sledováno, zda je na přírodní prostředí zaměřena jedna samostatná prioritní oblast (druhé téma) a alespoň jeden samostatný cíl (třetí téma). Ve strategickém plánu bylo stanoveno sedm prioritních oblastí, jimiž jsou: Bydlení a občanská vybavenost, Podpora podnikání, zaměstnanost a trh práce, Doprava a infrastruktura, Image regionu, Sociální rozvoj, vzdělanost a kultura, Turistika, cestovní ruch a volný čas, Životní prostředí a veřejný pořádek. Nejvíce je na přírodní prostředí zaměřena prioritní oblast Životní prostředí a veřejný pořádek. Jedná se o podobnou formulaci jako u ostatních strategických plánů, a proto druhému tématu byla přidělena shodná, druhá nejvyšší, hodnota (viz Tab. 6). V rámci cílů všech prioritních oblastí se na přírodní prostředí zaměřují pouze cíle zmiňované prioritní oblasti Životní prostředí a veřejný pořádek, kterými jsou: Obnova a rozvoj veřejného prostranství a Zkvalitnění odpadového hospodářství. Prostřednictvím navazujících opatření, aktivit a projektů je první cíl zaměřen především na různé rekultivace,

revitalizace či úpravy prostranství, druhý cíl je zaměřen na přírodní prostředí spíše nepřímo, skrze likvidace černých skládek a obecně zlepšení odpadového hospodářství. Třetímu tématu přesto bylo možné udělit nejvyšší hodnotu (viz Tab. 6).

Poté bylo v návrhové části sledováno, zda jsou na přírodní prostředí zaměřena samostatná opatření, a to jak v prioritní oblasti zaměřené na přírodní prostředí (čtvrté téma), tak i v ostatních prioritních oblastech (páté téma). V prioritní oblasti zaměřené na přírodní prostředí, Životní prostředí a veřejný pořádek, jsou jen částečně vypracována samostatná opatření zaměřená na přírodní prostředí (viz Tab. 6). Neboť jako přímo zaměřené na přírodní prostředí lze považovat jen jediné opatření Podpora rekultivace krajiny postižené důlní těžbou, jako nepřímo zaměřené Důslednější kontrola černých skládek a další dvě opatření týkající se odpadového hospodářství. V ostatních prioritních oblastech nejsou vypracována žádná opatření zaměřená na přírodní prostředí (viz Tab. 6). Více se na přírodní prostředí zaměřují aktivity a projekty, formulované mimo jednotlivá opatření a přímo navazující na cíle (viz kapitola 3. Metodika).

Dále bylo hodnoceno, zda aktivity a projekty zaměřené na přírodní prostředí rozvíjejí potenciál (šesté téma) a respektují limit přírodního prostředí (sedmé téma). Ve Strategii rozvoje mikroregionu Most – Jih aktivity a projekty zaměřené na přírodní prostředí navazují na cíle zaměřené na přírodní prostředí, potenciál a limit přírodního prostředí byl stanoven v analytické části dokumentu (viz kapitola 4.1.2. Analýza hodnocení přírodního prostředí). V rámci šestého tématu tyto aktivity a projekty rozvíjí potenciál přírodního prostředí, ale jen částečně (viz Tab. 6). Prostřednictvím aktivit a projektů zaměřených na přírodní prostředí je rozvíjen potenciál přírodního prostředí jako celku např. prostřednictvím rekultivací a revitalizací částí krajiny, potenciál flory zalesňováním, výsadbou zeleně, revitalizací dřevin, potenciál vody především revitalizací rybníků, ale stanovený potenciál půdy není rozvíjen ani využíván skrze žádné aktivity ani projekty (např. na udržování úrodnosti, protierozní opatření). V rámci sedmého tématu aktivity a projekty spíše nerespektují limit přírodního prostředí (viz Tab. 6), neboť jsou navrhovány pouze v oblasti ukládání odpadů, např. likvidace černých skládek, kompostování. Pro oblasti ochrana nerostných surovin, ochrana ovzduší a emisní limity jakékoli aktivity či projekty chybí, přestože v analytické části bylo např. ovzduší mikroregionu vyhodnoceno jako jedno z nejvíce znečištěných v České republice.

4.2. Vyhodnocení výsledků výzkumu

Výsledky analýzy strategických plánů byly v následujícím textu vyhodnoceny ve dvou částech. První část vyhodnocuje výsledky analýzy strategických plánů v rámci stanovených tematických okruhů analýzy. Druhá část pak vyhodnocuje výsledky analýzy v rámci jednotlivých hodnocených strategických plánů. V obou částech jsou výsledky analýzy strategických plánů shrnuty, vzájemně porovnávány a vyhodnoceny.

4.2.1. Vyhodnocení výsledků analýzy dle tematických okruhů

Analýza struktury přírodního prostředí

Nejprve byla prostřednictvím prvního okruhu témat analyzována struktura přírodního prostředí, zaznamenaná v analytických částech vybraných strategických plánů. Výsledky této analýzy (viz Tab. 4) vyjadřují, do jaké míry je přírodní prostředí řešeno v analytických částech vybraných strategických plánů, tedy do jaké míry je zaznamenaná struktura přírodního prostředí mikroregionu. Z vybraných strategických plánů nejvíce ve své analytické části zaznamenává strukturu přírodního prostředí Strategie rozvoje mikroregionu Most – Jih, a to z 92 % (viz Tab. 4). Srovnatelného výsledku dosahuje i Strategický plán rozvoje mikroregionu Tábořsko, neboť v jeho analytické části byla struktura přírodního prostředí zaznamenaná z 88 % (viz Tab. 4), a to v porovnání s výsledkem předchozího strategického plánu činí v bodových hodnotách pouze rozdíl o velikosti jednoho bodu (viz Tab. 4). Hodnoty výsledků pro oba zmíněné strategické plány lze považovat za vysoké, a tedy strukturu přírodního prostředí za komplexně a podrobně zaznamenanou. Naopak nižších hodnot výsledků dosáhla struktura přírodního prostředí v analytické části Strategie mikroregionu Rýmařovsko, a to jen 63 % (viz Tab. 4). V tomto případě se tedy jedná o strukturu přírodního prostředí nekomplexně zaznamenanou (i díky absenci půdy – viz Tab. 4) a podrobně zaměřenou jen na některé vybrané složky přírodního prostředí. Zatímco přiřazené bodové hodnoty jednotlivým tématům prvního okruhu jsou u Strategie rozvoje mikroregionu Most – Jih a Strategického plánu rozvoje mikroregionu Tábořsko relativně vyrovnané (viz Tab. 4), tak u Strategie mikroregionu Rýmařovsko naopak rozkolísané (viz Tab. 4). To je dáno především přítomností samostatných oddílů textu vymezených pro jednotlivá sledovaná témata v analytických částech dokumentů, které dávají větší prostor pro podrobnější zaznamenání těchto témat.

Komplexnost a podrobnost zaznamenání struktury přírodního prostředí souvisela především se způsobem zpracování analytické části strategického plánu. Strategie rozvoje mikroregionu Most – Jih a Strategický plán rozvoje mikroregionu Tábořsko,

u kterých byla uplatněna především expertní metoda zpracování, zaznamenaly strukturu přírodního prostředí ve svých analytických částech komplexně a podrobně, kde tímto způsobem byla zpracována i celá analytická část dokumentu, ve které vystupovalo přírodní prostředí rovnocenně s ostatními řešenými oblastmi. Strategie mikroregionu Rýmařovsko, kde byla uplatněna především komunitní metoda zpracování, zaznamenala ve své analytické části strukturu přírodního prostředí nekomplexně a podrobně byly řešeny jen vybrané složky přírodního prostředí. V tomto případě se jednalo o nekomplexní zpracování i celé analytické části, do které bylo zařazení přírodního prostředí jako řešené oblasti spíše cílené a v porovnání s ostatními řešenými oblastmi byl na přírodní prostředí kladen větší důraz. Způsob zpracování celé analytické části se tedy odráží v míře zaznamenání jednotlivých tematických oblastí.

Analýza hodnocení přírodního prostředí z hlediska socioekonomického rozvoje

Poté bylo prostřednictvím druhého okruhu témat analyzováno hodnocení přírodního prostředí z hlediska socioekonomického rozvoje v analytických částech vybraných strategických plánů. Výsledky z této analýzy (viz Tab. 5) vyjadřují, do jaké míry je v analytických částech vybraných strategických plánů hodnoceno přírodní prostředí z hlediska socioekonomického rozvoje a do jaké míry přírodní prostředí vystupuje jako potenciál či limit tohoto rozvoje. Ve všech třech strategických plánech bylo přírodní prostředí vyhodnoceno z větší části jako potenciál než limit rozvoje (viz Tab. 5). Zatímco výsledky součtů bodových hodnot přidělených potenciálním složkám se pro všechny strategické plány téměř shodují (viz Tab. 5), výsledky součtů bodových hodnot přidělených limitním složkám mají mezi sebou větší bodové rozpětí (viz Tab. 5), které však není nijak výrazné. Skrze rozpětí bodového hodnocení mezi zastoupením potenciálu a zastoupením limitu má přírodní prostředí jako potenciál nejsilnější postavení ve Strategii mikroregionu Rýmařovsko (viz Tab. 5), a to s výslednou hodnotou zastoupení potenciálu 60 %. Za něj se pak řadí s výslednou hodnotou zastoupení potenciálu 55 % Strategie rozvoje mikroregionu Most – Jih, ve které však přírodní prostředí již nevystupuje tak významně jako potenciál a spíše se zastoupení potenciálu a limitu vyrovnává (viz Tab. 5). Nejslabší postavení přírodního prostředí jako potenciálu pak bylo zjištěno ve Strategickém plánu rozvoje mikroregionu Tábořsko s výslednou hodnotou zastoupení potenciálu 52 %, kde přírodní prostředí vystupuje téměř rovnocenně jako potenciál i limit (viz Tab. 5). Tématům druhého okruhu při analýze strategických plánů byla v řadě případů přiřazena nulová hodnota (viz Tab. 5). Buď z toho důvodu, že daná témata nebyla vůbec přítomna v analytické části, nebo

pokud byla přítomna, nebyla však z hlediska socioekonomického rozvoje nijak vyhodnocena.

Ve všech hodnocených strategických plánech vystupuje přírodní prostředí více jako potenciál socioekonomického rozvoje. V některých případech tak byly v analytické části dokumentu opomíjeny limity přírodního prostředí, které zajisté musí být při socioekonomickém rozvoji těchto mikroregionů dodržovány. Hodnocení přírodního prostředí z hlediska socioekonomického rozvoje v analytických částech strategických plánů lze pokládat spíše za slabou stránku zpracování těchto dokumentů, neboť jak již bylo zmíněno, řada sledovaných témat v rámci této analýzy nebyla v analytických částech dokumentů vůbec přítomna nebo pokud byla přítomna, nebyla naopak vyhodnocena z hlediska socioekonomického rozvoje. Míru hodnocení přírodního prostředí z hlediska socioekonomického rozvoje v analytických částech dokumentů nelze dávat do souvislosti s mírou zaznamenání struktury přírodního prostředí. To dokládá Strategie mikroregionu Rýmařovsko a Strategie rozvoje mikroregionu Most – Jih, které mají navzájem velké rozpětí v míře zaznamenání struktury přírodního prostředí (viz Tab. 4), avšak shodnou míru hodnocení přírodního prostředí z hlediska socioekonomického rozvoje (viz Tab. 5). Podrobnost hodnocení přírodního prostředí z hlediska socioekonomického rozvoje v analytických částech dokumentů tak závisí jen na samotných autorech strategických plánů.

Analýza vazby přírodního prostředí na socioekonomický rozvoj

Nakonec byla prostřednictvím třetího okruhu témat analyzována vazba přírodního prostředí na plánovaný socioekonomický rozvoj v návrhových částech vybraných strategických plánů. Výsledky této analýzy (viz Tab. 6) vyjadřují, do jaké míry je přírodní prostředí řešeno v návrhových částech dokumentů, tedy do jaké míry navazuje přírodní prostředí na navrhovaný socioekonomický rozvoj. Z vybraných strategických plánů má nejsilnější vazbu přírodního prostředí na navrhovaný socioekonomický rozvoj Strategie mikroregionu Rýmařovsko (viz Tab. 6), kde hodnota výsledku této vazby činí 95 %. Lze ji tedy pokládat za velmi silnou. Méně pak bylo přírodní prostředí řešeno v návrhové části Strategického plánu rozvoje mikroregionu Tábořsko (viz Tab. 6), kde výsledná hodnota vazby dosáhla 86 %. Přesto tuto vazbu lze vyhodnotit jako silnou. Nakonec nejméně silná vazba přírodního prostředí na navrhovaný socioekonomický rozvoj byla zaznamenána u Strategie rozvoje mikroregionu Most – Jih (viz Tab. 6), a to s výslednou hodnotou 57 %. Na základě tohoto výsledku lze považovat tuto vazbu za méně silnou či slabší. Přiřazené bodové hodnoty jednotlivým tématům třetího okruhu jsou pro vybrané strategické plány vyrovnané či rozkolísané (viz Tab. 6) podle síly

vazby na navrhovaný socioekonomický rozvoj. Přiřazené bodové hodnoty u Strategie mikroregionu Rýmařovsko lze považovat za vyrovnané. Z toho plyne, že přírodní prostředí je navázáno na všechny úrovně návrhové části stejně silně. Méně vyrovnané jsou pak hodnoty u Strategického plánu rozvoje mikroregionu Tábořsko a nejméně vyrovnané či nejvíce rozkolísané u Strategie rozvoje mikroregionu Most – Jih. Přesto je přírodní prostředí řešeno na všech úrovních návrhové části, avšak na některé úrovně je navázáno silněji či slaběji.

Oproti oběma předchozím analýzám, kde nebylo možné prokázat souvislost s kvalitou přírodního prostředí, tak v tomto případě lze říci, že čím více je přírodní prostředí kvalitní, tím větší vazbu má pak na plánovaný socioekonomický rozvoj v návrhové části dokumentu. Strategie mikroregionu Rýmařovsko zastupující typ velmi kvalitní přírodního prostředí, která prokázala ve své návrhové části nejsilnější vazbu na plánovaný socioekonomický rozvoj, tak usilovala o posílení či ochranu kvality přírodního prostředí mikroregionu. Naopak Strategie rozvoje mikroregionu Most – Jih zastupující poškozené přírodní prostředí neměla v návrhové části snahu o odstranění či nápravu poškozeného přírodního prostředí a zvyšování jeho kvality, která by tak zajistila vedle celkové podpory socioekonomického rozvoje v mikroregionu. Přestože se oba strategické plány musí vyrovnávat na svém území s jinými závažnými rozvojovými problémy, neboť Strategie rozvoje mikroregionu Most – Jih řadí mikroregion do strukturálně postižené oblasti a Strategie mikroregionu Rýmařovsko považuje mikroregion za hospodářsky slabý, tak přístup k přírodnímu prostředí se v jejich návrhové části velmi odlišuje. Strategický plán rozvoje mikroregionu Tábořsko zastupující typ přírodního prostředí průměrné kvality potvrzuje pravidlo, čím více kvalitní přírodní prostředí, tím silnější vazba na plánovaný socioekonomický rozvoj, avšak více se svými výsledky přiklání k silné vazbě na plánovaný socioekonomický rozvoj ve své návrhové části.

Návaznost analytické a návrhové části při řešení přírodního prostředí

Návaznost návrhové části na analytickou část dokumentů byla hodnocena prostřednictvím srovnání relativních výsledků analýzy struktury přírodního prostředí (viz Tab. 4) a analýzy vazby přírodního prostředí na socioekonomický rozvoj (viz Tab. 6). Na základě těchto výsledků byly v rámci jednotlivých hodnocených strategických plánů zjištěny značné rozdíly v řešení přírodního prostředí u dvou dokumentů, a to u Strategie mikroregionu Rýmařovsko a Strategie rozvoje mikroregionu Most – Jih. Z toho vyplývá, že návrhová část těchto dokumentů spíše nenavazuje na analytickou část při řešení přírodního prostředí. Třetí dokument, Strategický plán rozvoje

mikroregionu Táborsko, prokázal téměř úplnou shodnost výsledků, a tedy návaznost návrhové části na analytickou část při řešení přírodního prostředí. Výsledky analýzy struktury přírodního prostředí (viz Tab. 4) vyjadřují, do jaké míry je přírodní prostředí řešeno v analytických částech vybraných strategických plánů, tedy do jaké míry je zaznamenána struktura přírodního prostředí mikroregionu. Výsledky analýzy vazby přírodního prostředí na socioekonomický rozvoj (viz Tab. 6) vyjadřují, do jaké míry je přírodní prostředí řešeno v návrhových částech dokumentů, tedy do jaké míry navazuje přírodní prostředí na socioekonomický rozvoj.

Strategie mikroregionu Rýmařovsko řeší strukturu přírodního prostředí mikroregionu ve své analytické části nejméně ze všech hodnocených strategických plánů (viz Tab. 4), naopak vazbu přírodního prostředí na plánovaný socioekonomický rozvoj má v návrhové části nejsilnější (viz Tab. 6). Autoři dokumentu si uvědomují hodnotu velmi kvalitního přírodního prostředí na svém území. Avšak v analytické části nepokládali za důležité vystihnout strukturu přírodního prostředí komplexně a podrobně, tak jako i u ostatních tematických oblastí, kde se zaměřují pouze na nejvýznamnější prvky. V návrhové části pak významně propojili přírodní prostředí s plánovaným socioekonomickým rozvojem území. Strategie rozvoje mikroregionu Most – Jih naopak řeší strukturu přírodního prostředí mikroregionu ve své analytické části nejvíce ze všech hodnocených strategických plánů (viz Tab. 4), naopak vazbu přírodního prostředí na plánovaný socioekonomický rozvoj má v návrhové části nejslabší (viz Tab. 6). Autoři dokumentu tak komplexně a podrobně zpracovali analytickou část, podle které se však neřídili při zpracování návrhové části dokumentu, kde míra řešení přírodního prostředí byla potlačena. V porovnání relativních hodnot výsledků provedených analýz (viz Tab. 4, Tab. 6), tedy míry řešení přírodního prostředí v analytické a návrhové části Strategie mikroregionu Rýmařovsko a Strategie rozvoje mikroregionu Most – Jih, bylo zjištěno velké rozpětí těchto hodnot, a tedy tomu, do jaké míry navazuje přírodní prostředí na socioekonomický rozvoj v návrhové části, neodpovídá míra zaznamenání struktury přírodního prostředí v analytické části. Proto v obou případech lze vyhodnotit návrhovou část jako spíše nenavazující na analytickou část při řešení přírodního prostředí.

Strategický plán rozvoje mikroregionu Táborsko zaznamenává strukturu přírodního prostředí mikroregionu ve své analytické části podrobně a komplexně (viz Tab. 4), vazbu přírodního prostředí na plánovaný socioekonomický rozvoj má v návrhové části silnou (viz Tab. 6). Tímto se v obou případech zařadil ve výsledcích analýzy struktury přírodního prostředí a analýzy vazby přírodního prostředí na socioekonomický rozvoj na druhé místo v rámci všech hodnocených strategických plánů. Autoři dokumentu velmi kvalitně propojili rozsáhle vypracovanou analytickou a návrhovou část, avšak

analytická část v některých případech obsahovala až nadbytečné informace pro plánovaný socioekonomický rozvoj území. Jelikož jsou relativní hodnoty výsledků provedených analýz (viz Tab. 4, Tab. 6) téměř zcela shodné, lze prohlásit, že návrhová část navazuje na analytickou část při řešení přírodního prostředí.

Typy přírodního prostředí z hlediska socioekonomického rozvoje

Na základě výsledků analýzy hodnocení přírodního prostředí z hlediska socioekonomického rozvoje v analytických částech vybraných strategických plánů (viz Tab. 5) nebylo prokázáno, že by měl typ přírodního prostředí, stanovený na základě jeho kvality, vliv na vyhodnocení přírodního prostředí jako potenciálu či limitu z hlediska socioekonomického rozvoje. Ve všech vybraných strategických plánech vystupovalo přírodní prostředí spíše jako potenciál socioekonomického rozvoje (viz Tab. 5), avšak rozpětí mezi výsledky bodového hodnocení zastoupení potenciálu a zastoupení limitu nebylo příliš velké. Hodnocení přírodního prostředí jako potenciálu ve všech vybraných strategických plánech vystupovalo z hlediska absolutních hodnot téměř zcela na stejné úrovni, zatímco hodnocení přírodního prostředí jako limitu se mírně lišilo. Autoři Strategie mikroregionu Rýmařovsko chápali své kvalitní přírodní prostředí více jako potenciál socioekonomického rozvoje (viz Tab. 5), přestože zajisté musí být při tomto rozvoji dodržovány limity na ochranu krajiny a ochranu složek krajiny vyplývající z přítomnosti chráněných území rozkládajících se na převážné části území mikroregionu, těmto limitům však věnují malou pozornost. Autoři Strategie rozvoje mikroregionu Most – Jih své poškozené přírodní prostředí také více vnímají jako potenciál socioekonomického rozvoje (viz Tab. 5), tím však své přírodní prostředí spíše nadhodnocují a nevěnují tak v analytické části dokumentu potřebnou pozornost nápravě poškozeného přírodního prostředí a limitům vyplývajícím ze zákonů a právních předpisů. Jediný Strategický plán rozvoje mikroregionu Tábořsko chápe téměř rovnocenně své přírodní prostředí jako potenciál i limit (viz Tab. 5), kde však má větší zastoupení potenciál, a přestože se jedná v mikroregionu o přírodní prostředí typu průměrné kvality, bylo v rámci všech sledovaných typů přírodního prostředí vyhodnoceno jako nejvíce limitující (viz Tab. 5). Ve všech vybraných strategických plánech nebyl věnován příliš velký prostor hodnocení přírodního prostředí z hlediska socioekonomického rozvoje, což dokládají i nízké hodnoty součtů přidělených bodů jednotlivým tématům (viz Tab. 5).

4.2.2. Vyhodnocení výsledků analýzy dle strategických plánů

Strategie mikroregionu Rýmařovsko

Jako první strategický plán byla analyzována Strategie mikroregionu Rýmařovsko, zastupující ve výzkumu typ velmi kvalitní přírodní prostředí. Tento strategický plán v porovnání s ostatními hodnocenými dokumenty obdržel nejhorší výsledky v rámci analýzy struktury přírodního prostředí (viz Tab. 4), srovnatelné výsledky v rámci analýzy hodnocení přírodního prostředí z hlediska socioekonomického rozvoje (viz Tab. 5) a nejlepší výsledky v rámci analýzy vazby přírodního prostředí na socioekonomický rozvoj (viz Tab. 6).

Analytická část tohoto strategického plánu byla zpracována z hlediska všech hodnocených dokumentů v nejmenším rozsahu a nejméně komplexně, a to jak v oblasti přírodního prostředí, tak v oblasti socioekonomického prostředí. To se tedy promítlo i do výsledků analýzy struktury přírodního prostředí. Přestože struktura přírodního prostředí mikroregionu byla zaznamenána v analytické části jen částečně, zhruba ze dvou třetin (viz Tab. 4), a v porovnání s ostatními dokumenty obdržela nejhorší výsledek, byl v této části na přírodní prostředí kladen poměrně velký důraz. V rámci celé analytické části dokumentu byl přírodnímu prostředí věnován poměrně velký prostor v porovnání s ostatními řešenými oblastmi. Analytická část dokázala vyzdvihnout kvalitu přírodního prostředí především skrze jednotlivá chráněná území, avšak některé přírodní složky byly zcela či téměř opomenuty (půda, geologické podloží).

Autoři strategického plánu si uvědomují hodnotu přírodního prostředí na svém území a snaží se ji využít především k rozvoji cestovního ruchu a rekreace. V přírodním prostředí spatřují více potenciál než limit socioekonomického rozvoje (viz Tab. 5). Tento strategický plán má největší rozpětí mezi bodovým hodnocením zastoupení potenciálu a zastoupením limitu v rámci všech hodnocených dokumentů (viz Tab. 5), tedy přírodní prostředí jako potenciál má zde nejsilnější postavení. Avšak nelze říci, že by toto rozpětí bylo natolik významné, aby mohlo být řečeno, že dané přírodní prostředí vystupuje jen jako potenciál pro socioekonomický rozvoj. Naopak v součtu bodových hodnot potenciálních složek je přírodní prostředí chápáno jako potenciál na stejné úrovni jako v ostatních dokumentech (viz Tab. 5). Zvláštností také je, že ze všech vybraných strategických plánů je v analytické části Strategie mikroregionu Rýmařovsko přírodní prostředí hodnoceno z hlediska socioekonomického rozvoje nejméně jako limit (viz Tab. 5), přestože se na území mikroregionu nachází řada chráněných území, lokalit, druhů apod., na které se vztahuje celá řada limitů

vyplývajících jak z ochrany krajiny, tak i z ochrany složek krajiny. To však autoři strategického plánu řádně nevyhodnocují.

Přestože je tedy v analytické části řešena struktura přírodního prostředí nekomplexně a hodnocení přírodního prostředí z hlediska socioekonomického rozvoje lze považovat za nijak neobvyklé, tak v návrhové části byla zjištěna velmi silná vazba přírodního prostředí na plánovaný socioekonomický rozvoj, která ve výsledcích provedené analýzy dosahuje téměř maximální možné hodnoty (viz Tab. 6). Jediné, kde nedosáhlo přírodní prostředí nejvyššího bodového ohodnocení v této analýze, tedy kde autoři nekladli nejvyšší důraz na přírodní prostředí, byla samostatná prioritní oblast (viz Tab. 6). Přírodní prostředí je tedy velmi silně navázáno na jednotlivé úrovně návrhové části, což dokládá i fakt, že na rozdíl od ostatních hodnocených strategických plánů jsou na přírodní prostředí zaměřena i některá opatření vymezená mimo prioritní oblast zaměřenou na přírodní prostředí (viz Tab. 6). Návrhová část spíše nenavazuje na analytickou část při řešení přírodního prostředí, neboť relativní hodnota výsledku analýzy vazby přírodního prostředí na socioekonomický rozvoj (viz Tab. 6) je podstatně vyšší než relativní hodnota výsledku analýzy struktury přírodního prostředí (viz Tab. 4).

Strategický plán rozvoje mikroregionu Táborsko

Druhým hodnoceným dokumentem byl Strategický plán mikroregionu Táborsko, zastupující ve výzkumu typ přírodní prostředí průměrné kvality. Tento strategický plán v porovnání s ostatními hodnocenými dokumenty obdržel nejlepší celkový výsledek v rámci analýzy hodnocení přírodního prostředí z hlediska socioekonomického rozvoje (viz Tab. 5), avšak v této analýze jsou všechny výsledky, a to jak celkových i dílčích součtů bodových hodnot, poměrně vyrovnané. Dále se tento dokument v porovnání s ostatními hodnocenými dokumenty zařadil svými výsledky v rámci analýzy struktury přírodního prostředí i v rámci analýzy vazby přírodního prostředí na socioekonomický rozvoj na druhé místo (viz Tab. 4, Tab. 6), kde v obou případech lze tyto výsledky považovat za velmi dobré.

Analytická část tohoto strategického plánu byla z hlediska všech hodnocených dokumentů nejvíce podrobná, rozsáhlá a komplexní. Přesto dosáhla v analýze struktury přírodního prostředí jen druhého nejlepšího výsledku, který se však lišil od prvního nejlepšího, který získala Strategie rozvoje mikroregionu Most – Jih, nejmenším možným rozdílem bodového hodnocení (viz Tab. 4). Zařazení dokumentu na druhé místo bylo především dáno zvláštním propadem v řešení přírodní složky flory a zvláště fauny, kde obě složky byly jmenovány v názvech hned dvou oddílů textu analytické části a logicky by se jimi daný text měl i zabývat, avšak ten je téměř nezmiňoval.

Analytická část podrobně zaznamenala strukturu přírodního prostředí, avšak nelze říci, tak jako u Strategie mikroregionu Rýmařovsko, že byl na přírodní prostředí v rámci celého strategického plánu kladen nějaký zvláštní důraz. Neboť tak podrobně, jak bylo řešeno přírodní prostředí, byla řešena i řada dalších oblastí.

Díky rozsáhlosti své analytické části dosáhl dokument v rámci analýzy hodnocení přírodního prostředí z hlediska socioekonomického rozvoje v celkovém výsledku nejvyšší hodnoty, oproti ostatním hodnoceným strategickým plánům (viz Tab. 5), avšak všechny celkové výsledky lze v této analýze brát za poměrně vyrovnané. Přesto tento dokument tedy nejvíce hodnotí přírodní prostředí z hlediska socioekonomického rozvoje ve své analytické části. Autoři strategického plánu vyhodnocují přírodní prostředí téměř rovnocenně jako potenciál i limit rozvoje (viz Tab. 5). Přestože se jedná v mikroregionu o přírodní prostředí typu průměrné kvality, bylo v rámci všech sledovaných typů přírodního prostředí vyhodnoceno jako nejvíce limitující (viz Tab. 5). Např. je zde nejvíce ze všech strategických plánů řešeno téma ochrana krajiny, přestože se na území nachází jen několik málo chráněných lokalit. Míra hodnocení přírodního prostředí z hlediska socioekonomického rozvoje je v analytické části dokumentu o trochu podrobnější než u ostatních strategických plánů především díky rozsáhlosti této části, avšak v některých případech uvádí analytická část až nadbytečné a nevyhodnocené informace.

Ze všech hodnocených strategických plánů má tento dokument nejrozsáhlejší i návrhovou část. V té byla prokázána silná vazba přírodního prostředí na plánovaný socioekonomický rozvoj (viz Tab. 6). Přírodní prostředí je zde řešeno především skrze prioritní oblast zaměřenou na přírodní prostředí, ve které jsou dále na jednotlivých úrovních vypracovány návrhy zaměřené na přírodní prostředí, kde je stanovený potenciál přírodního prostředí rozvíjen a limit respektován. Tak velký prostor, jaký byl dán přírodnímu prostředí v analytické části, mu byl věnován i v části návrhové. Tedy přírodní prostředí je především díky rozsáhlosti návrhové části řešeno podrobně, avšak na stejné úrovni jako ostatní oblasti rozvoje, není tedy na něj kladen zvláštní důraz. Návrhová část při řešení přírodního prostředí navazuje na analytickou část dokumentu, což dokládají relativní hodnoty výsledků analýzy struktury přírodního prostředí (viz Tab. 4) a analýzy vazby přírodního prostředí na socioekonomický rozvoj (viz Tab. 6), neboť jsou téměř zcela shodné.

Strategie rozvoje mikroregionu Most – Jih

Jako poslední strategický plán byla analyzována Strategie rozvoje mikroregionu Most – Jih, zastupující ve výzkumu typ poškozené přírodní prostředí. Tento dokument

v porovnání s ostatními hodnocenými strategickými plány obdržel nejlepší výsledky v rámci analýzy struktury přírodního prostředí (viz Tab. 4), srovnatelné výsledky v rámci analýzy hodnocení přírodního prostředí z hlediska socioekonomického rozvoje (viz Tab. 5) a nejhorší výsledky v rámci analýzy vazby přírodního prostředí na socioekonomický rozvoj (viz Tab. 6). Dalo by se říci, že výsledky Strategie rozvoje mikroregionu Most – Jih jsou zrcadlově obráceny s výsledky Strategie mikroregionu Rýmařovsko.

Analytická část dokumentu je podrobně a komplexně vypracována, a to jak v oblasti přírodního prostředí, tak v oblasti socioekonomického prostředí. Tomu odpovídají i výsledky analýzy struktury přírodního prostředí, které téměř dosahují maximálního zaznamenání struktury přírodního prostředí (viz Tab. 4). V rámci všech hodnocených strategických plánů tento dokument zaznamenal ve své analytické části nejpodrobněji a nejkomplexněji strukturu přírodního prostředí. Přestože na území mikroregionu je poškozené přírodní prostředí důlní těžbou (přítomností dolů, výsypek apod.) především v severní části území a v jižní části v současnosti krajinu utváří intenzivní zemědělská činnost, tak je zvláštností, že jediné přírodní složky, které nebyly v analytické části dostatečně zaznamenány, byly právě geologické podloží a půda (viz Tab. 4). Podobně, jako tomu bylo u Strategického plánu rozvoje mikroregionu Tábořsko, se analytická část dokumentu podrobně zabývá přírodním prostředím, ale to tak podrobně jako i dalším tematickým oblastem.

Autoři dokumentu na jedné straně chápou přírodní prostředí jako silně zasažené negativními vlivy lidské činnosti, ale na druhé straně se snaží také vyzdvihnout zbytky zachovalých částí krajiny. Přestože ho sami vyhodnocují jako poškozené nebo jedno z nejzatíženějších v České republice, tak z hlediska socioekonomického rozvoje ho hodnotí ve výsledku více jako potenciál než limit (viz Tab. 5). Rozpětí bodového hodnocení mezi zastoupením potenciálu a limitu však není příliš velké (viz Tab. 5). Výsledky tohoto dokumentu v analýze hodnocení přírodního prostředí z hlediska socioekonomického rozvoje jsou srovnatelné s výsledky ostatních hodnocených dokumentů. Potenciál přírodního prostředí je mimo jiné spatřován ve zlepšujícím se životním prostředí a probíhajících rekultivacích. Avšak analytická část jasně nestanovuje, která místa byla nejvíce zasažena lidskou činností a potřebují nutnou rekultivaci, či která místa jsou v mikroregionu již rekultivována po dříve intenzivní důlní činnosti a tvoří tak uměle vytvořenou krajinu. Na základě toho, že nezmiňují tato fakta, částečně nadhodnocují své poškozené přírodní prostředí.

Přestože přírodní prostředí je v analytické části řešeno velmi podrobně a komplexně, a proto i výsledky z provedené analýzy struktury přírodního prostředí dosahují téměř maximálních hodnot, tedy nejlepších možných výsledků (viz Tab. 4),

tak naopak přírodní prostředí v návrhové části je řešeno spíše jen slabě, a to na základě výsledků analýzy vazby přírodního prostředí na navrhovaný socioekonomický rozvoj (viz Tab. 6), kde dosahují v porovnání s ostatními hodnocenými strategickými plány nejnižších hodnot, a tedy nejhorších výsledků. Návrhová část tak nedokázala navázat na část analytickou při řešení přírodního prostředí. Přírodní prostředí má v návrhové části různě silnou vazbu na jednotlivé úrovně. Aktivita a projekty rozvíjejí potenciál přírodního prostředí stanovený v analytické části dokumentu jen částečně a v řešení limitů téměř nenavazují, neboť např. v analytické části bylo vyhodnoceno ovzduší mikroregionu jako jedno z nejvíce znečištěných v České republice, ale žádné návrhy na ochranu ovzduší či dodržování emisních limitů nejsou v návrhové části přítomny. V porovnání zastoupení přírodního prostředí oproti ostatním oblastem řešeným v analytické části a návrhové části, bylo zastoupení přírodního prostředí v návrhové části značně omezeno, tedy není mu věnován tak velký prostor jako v analytické části.

5. Závěr

Bakalářská práce se zabývala problematikou přírodního prostředí ve strategických plánech mikroregionů, ve kterých může přírodní prostředí na jedné straně vystupovat jako potenciál socioekonomického rozvoje a na druhé straně také jako limit tohoto rozvoje. Cílem práce bylo zkoumat roli přírodního prostředí ve strategických plánech mikroregionů. Dalším cílem pak bylo vyhodnotit význam jednotlivých složek přírodního prostředí v analytické a návrhové části dokumentů.

Pro dosažení stanovených cílů byla použita metoda kritické analýzy textu, v tomto případě jednotlivých strategických dokumentů. Na základě stanovených kritérií byly ve výsledku vybrány tři strategické plány mikroregionů s rozdílnou kvalitou přírodního prostředí měřenou podle Götze a kol. (2009), kde typ velmi kvalitní přírodního prostředí zastupovala Strategie mikroregionu Rýmařovsko, typ přírodního prostředí průměrné kvality reprezentoval Strategický plán rozvoje mikroregionu Tábořsko a typ poškozené přírodního prostředí zastupovala Strategie rozvoje mikroregionu Most – Jih. Role přírodního prostředí a význam jednotlivých složek přírodního prostředí ve strategických plánech mikroregionů byly sledovány prostřednictvím tří tematických okruhů analýzy těchto dokumentů. Nejprve byla provedena analýza struktury přírodního prostředí, poté analýza hodnocení přírodního prostředí z hlediska socioekonomického rozvoje a nakonec analýza vazby přírodního prostředí na socioekonomický rozvoj tak, jak byla uvedena ve strategických plánech. První dva tematické okruhy byly zaměřeny na analytickou část dokumentů, třetí na návrhovou část dokumentů.

Provedená analýza struktury přírodního prostředí v analytických částech strategických plánů prokázala souvislost způsobu zpracování celé analytické části s komplexností a podrobností zaznamenání struktury přírodního prostředí. Pokud byla analytická část komplexně a podrobně zpracována, tak stejným způsobem bylo řešeno i přírodní prostředí, které v této části vystupovalo rovnocenně vůči ostatním řešeným oblastem. To bylo prokázáno na příkladu Strategického plánu rozvoje mikroregionu Tábořsko a Strategie rozvoje mikroregionu Most – Jih, u kterých byla uplatněna především expertní metoda zpracování. Pokud byla analytická část zpracována nekomplexně a zaměřovala se tak jen na vybrané tematické oblasti v rámci území mikroregionu, tak stejným způsobem bylo řešeno i přírodní prostředí, které bylo zařazeno do analytické části jako jedna z tematických oblastí spíše cíleně. To platilo na příkladu Strategie mikroregionu Rýmařovsko, ve které byla uplatněna z větší části komunitní metoda zpracování a kde navíc byl na přírodní prostředí oproti jiným řešeným oblastem kladen větší důraz.

Z výsledků analýzy hodnocení přírodního prostředí z hlediska socioekonomického rozvoje v analytických částech strategických plánů vyplynulo, nejen do jaké míry je přírodní prostředí mikroregionu chápáno autory strategického plánu jako potenciál či limit socioekonomického rozvoje, ale také, že hodnocení přírodního prostředí z hlediska socioekonomického rozvoje v analytických částech dokumentů lze pokládat spíše za slabou stránku zpracování těchto dokumentů. To lze zdůvodnit tím, že ve výsledcích této analýzy se vyskytovalo poměrně mnoho témat zastupujících přírodní prostředí, která nebyla ve vybraných strategických plánech vůbec hodnocena z hlediska socioekonomického rozvoje, a to buď z toho důvodu, že daná témata nebyla vůbec přítomna v jejich analytické části, nebo pokud byla přítomna, nebyla však z hlediska socioekonomického rozvoje nijak vyhodnocena. V analytické části dokumentů tak míra hodnocení přírodního prostředí z hlediska socioekonomického rozvoje neodpovídala míře zaznamenání struktury přírodního prostředí. To dokládá Strategie mikroregionu Rýmařovsko a Strategie rozvoje mikroregionu Most – Jih, které mají shodnou míru hodnocení přírodního prostředí z hlediska socioekonomického rozvoje, avšak velké rozpětí v míře zaznamenání struktury přírodního prostředí. Podrobnost hodnocení přírodního prostředí z hlediska socioekonomického rozvoje v analytických částech dokumentů tak závisí jen na samotných autorech strategických plánů.

Analýza vazby přírodního prostředí na plánovaný socioekonomický rozvoj prokázala svými výsledky vysokou variabilitu této vazby v návrhových částech vybraných strategických plánů. Oproti oběma předchozím analýzám, kde nebylo možné prokázat souvislost s kvalitou přírodního prostředí, tak v tomto případě lze říci, že čím více je přírodní prostředí kvalitní, tím větší vazbu má pak na plánovaný socioekonomický rozvoj v návrhové části dokumentu. Zatímco Strategie mikroregionu Rýmařovsko zastupující typ velmi kvalitní přírodního prostředí značně usilovala v návrhové části o posílení a ochranu kvality svého přírodního prostředí a vazba přírodního prostředí na plánovaný socioekonomický rozvoj tak byla velmi silná, Strategie rozvoje mikroregionu Most – Jih zastupující typ poškozené přírodního prostředí se nijak významně nesnažila řešit nápravu svého poškozeného přírodního prostředí v návrhové části a vazba přírodního prostředí na plánovaný socioekonomický rozvoj byla spíše slabá. Strategický plán rozvoje mikroregionu Táborsko zastupující typ přírodního prostředí průměrné kvality toto pravidlo potvrzuje, avšak více se přiklání svými výsledky k silné vazbě na plánovaný socioekonomický rozvoj ve své návrhové části.

Na základě srovnání a vyhodnocení výsledků analýzy struktury přírodního prostředí a výsledků analýzy vazby přírodního prostředí na socioekonomický rozvoj bylo umožněno odpovědět na první výzkumnou otázku. Na základě vyhodnocení

výsledků analýzy hodnocení přírodního prostředí z hlediska socioekonomického rozvoje bylo umožněno zodpovědět druhou výzkumnou otázku.

Na první výzkumnou otázku, zda navazuje návrhová část strategického dokumentu na část analytickou při řešení přírodního prostředí, lze odpovědět, že v případě Strategického plánu rozvoje mikroregionu Tábořsko návrhová část navazuje na část analytickou při řešení přírodního prostředí, avšak v případech Strategie mikroregionu Rýmařovsko a Strategie rozvoje mikroregionu Most – Jih návrhová část nenavazuje na část analytickou při řešení přírodního prostředí. Tedy na to, do jaké míry je přírodní prostředí v návrhové části navázáno na plánovaný socioekonomický rozvoj, neodpovídá míra zaznamenání struktury přírodního prostředí v analytické části dvou hodnocených strategických plánů. Autoři Strategického plánu rozvoje mikroregionu Tábořsko velmi kvalitně propojili rozsáhle vypracovanou analytickou a návrhovou část. Oproti tomu autoři Strategie mikroregionu Rýmařovsko nepokládali v analytické části za důležité vystihnout strukturu přírodního prostředí podrobně a komplexně, avšak v návrhové části pak významně propojili přírodní prostředí se socioekonomickým rozvojem území. Autoři Strategie rozvoje mikroregionu Most – Jih naopak komplexně a podrobně zaznamenali strukturu přírodního prostředí v analytické části, na níž však nenavázali při zpracování návrhové části dokumentu, kde míra řešení přírodního prostředí byla potlačena.

Na druhou výzkumnou otázku, zda vystupují jednotlivé typy přírodního prostředí ve strategických dokumentech spíše jako potenciál či jako limit socioekonomického rozvoje, lze odpovědět, že všechny typy přírodního prostředí vystupují spíše jako potenciál socioekonomického rozvoje, kde však postavení přírodního prostředí jako potenciálu není příliš silné. To znamená, že nebyl prokázán vliv typu přírodního prostředí na celkové hodnocení přírodního prostředí jako potenciálu či limitu socioekonomického rozvoje ve strategických plánech mikroregionů. Ve strategických plánech bylo přírodní prostředí hodnoceno především jako potenciál cestovního ruchu a rekreace, popř. i zemědělství, lesnictví, podnikání a dalších. Jako limit byl hodnocen především v souvislosti s ochranou krajiny, ochranou ovzduší, ukládání odpadů a další. To, že je přírodní prostředí ve všech hodnocených dokumentech chápáno více jako potenciál socioekonomického rozvoje, také znamenalo, že v některých případech byly opomíjeny limity přírodního prostředí.

Role přírodního prostředí i význam jednotlivých složek přírodního prostředí v hodnocených strategických plánech odpovídaly současné různorodosti metodiky zpracování strategických plánů v České republice. Přírodní prostředí bylo tedy na příkladu tří vybraných strategických plánů chápáno velmi různorodě, a to především z hlediska zaznamenané struktury přírodního prostředí, hodnocení přírodního prostředí

z hlediska socioekonomického rozvoje i z hlediska vazby přírodního prostředí na navrhovaný socioekonomický rozvoj. Tato celková různorodost role přírodního prostředí a významu složek přírodního prostředí ve strategických plánech však nebyla způsobena rozmanitostí typů přírodního prostředí, ale právě způsobem zpracování celého strategického dokumentu. Proto by měla být podpořena obcemi i regiony nově vzniklá Metodika přípravy veřejných strategií Ministerstva financí ČR (2012), která by tak velmi napomohla kvalitnímu zpracování strategických plánů, které v současné době stále schází především na lokální, tedy i mikroregionální úrovni strategického plánování.

Seznam literatury

BERMAN, N., L. (1998): Úspěšná česká města: pracovní místa a ekonomický rozvoj: průvodce strategickým plánováním. Berman Group, Praha, 184 s.

BINEK, J., SVOBODOVÁ, H., CHABIČOVSKÁ, K., HOLEČEK, J., GALVASOVÁ, I. (2010): Rozvojové možnosti obcí [online]. Ministerstvo pro místní rozvoj ČR, Praha, 48 s. [cit. 14. 3. 2013]. Dostupné z: http://www.mmr.cz/getmedia/5a2e3c9c-0a0e-4737-a66e-a67424bc24c6/Brozura-Rozvojove-moznosti-obci-MMR_Brozura.pdf.

BLAŽEK, J., UHLÍŘ, D. (2011): Teorie regionálního rozvoje. 2. vydání. Univerzita Karlova, Praha, 344 s.

FORMAN, R. T. T., GODRON, M. (1993): Krajinná ekologie. Academia, Praha, 583 s.

GÖTZ, A., BALATKA, B., DEMEK, J., KRÍŽ, H., QUITT, E., RAUŠER, J., SLÁDEK, J., VLČEK, V. (2009): Kvalita životního prostředí (1975). Mapa měřítko 1:500 000. In: Atlas krajiny České republiky. MŽP a VÚKOZ, Průhonice, s. 294-295.

HENDL, J. (2008): Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace. 2. aktualiz. vydání. Portál, Praha, 407 s.

HRUŠKA, V. (2011): České strategické plánování rozvoje venkova v politickém a plánovacím diskurzu. Urbanismus a územní rozvoj, 14, č. 3, s. 7-12.

LABOUNKOVÁ, V. (2008): Monitoring mikroregionů v České republice v letech 2000-2007. Urbanismus a územní rozvoj, 11, č. 3, s. 15-19.

LABOUNKOVÁ, V., PŮČEK, M., ROHREROVÁ, L. A KOL. (2009): Metodická příručka pro zpracování strategických rozvojových dokumentů mikroregionů. Ústav územního rozvoje, Brno, 47 s.

LIPSKÝ, Z. (1998): Krajinná ekologie pro studenty geografických oborů. Karolinum, Praha, 129 s.

MATĚJČEK, T. a kol. (2007): Malý geografický a ekologický slovník. Nakladatelství České geografické společnosti, Praha, 136 s.

Metodika přípravy veřejných strategií [online]. Ministerstvo financí ČR, 2012. [cit. 26. 3. 2013]. Dostupné z: http://www.verejne-strategie.cz/uploads/news/metodika-pripravy-verejnych-strategii_listopad-2012.pdf.

NAVRÁTILOVÁ, A., MARKVART, J. (1999): Programy rozvoje, strategické plány a jiné rozvojové dokumenty ČR. Urbanismus a územní rozvoj, 2, č. 1, s. 8-10.

PELCL, P., HAVRÁNEK, T., LEHMANNOVÁ, A., MARTÍNEK, J. (2008): Metodika dobré praxe místních akčních skupin v České republice: zpráva z výzkumného projektu 2007-2008. Centrum pro komunitní práci, Plzeň, 63 s.

PERLÍN, R., BIČÍK, I. (2006): Strategický plán mikroregionu: metodická příručka pro zájemce o strategické plánování ve venkovských mikroregionech a obcích. Přírodovědecká fakulta Univerzity Karlovy, Praha, 109 s.

REKTOŘÍK, J., ŠELEŠOVSKÝ, J. A KOL. (1999): Strategie rozvoje měst, obcí, regionů a jejich organizací (ROPO, O.P.S., S.R.O., A.S., Sdružení obcí). Masarykova univerzita, Brno, 140 s.

SCHMIDT-KALLERT, E. (2005): A short introduction to micro-regional planning. Food and Agriculture Organization of the United Nations, Budapest, 42 s.

SKLENIČKA, P. (2003): Základy krajinného plánování. 2. vydání. Naděžda Skleničková, Praha, 321 s.

Strategický plán rozvoje mikroregionu Tábořsko 2007 – 2013, část: Úvod a analýza, SWOT analýza, Strategická část, Návrhová část – akční plán, možnost financování, implementace, Návrhová část – popis projektů [online]. RERA a.s., 2006. [cit. 29. 3. 2013]. Dostupné z: <http://www.taborcz.eu/strategicky-plan-rozvoje-mikroregionu-taborsko-2007-2013-dokumenty/ds-1232/archiv=0>.

Strategie mikroregionu Rýmařovsko [online]. Sdružení obcí Rýmařovska, Ekotoxa s.r.o., 2007. [cit. 29. 3. 2013]. Dostupné z: <http://mas.rymarovsko.cz/uzemni-strategie>.

Strategie regionálního rozvoje České republiky. Ministerstvo pro místní rozvoj ČR, 2006, Praha, 163 s.

Strategie rozvoje mikroregionu Most – Jih [online]. SCREEN ING s.r.o., 2004, aktualiz. 2009 [cit. 29. 3. 2013]. Dostupné z: <http://www.most-jih.cz/mikroregion/strategie-rozvoje/>.

ŠILHÁNKOVÁ, V. (2007): Teoretické přístupy k regionálnímu rozvoji. Univerzita Pardubice, Pardubice, 129 s.

ŠILHÁNKOVÁ, V., KUČEROVÁ, Z., PAVLAS, M., PÁPOL, T., ŠIMKA, M. (2006): Problémy mikroregionů při tvorbě společných projektů. Civitas per Populi, Hradec Králové, 277 s.

ŠTEGMANNOVÁ, I. (2013): Spolupráce obcí v území jako základ úspěchu čerpání prostředků z fondů EU i dlouhodobě udržitelné samostatnosti obcí [online]. [cit. 23. 2. 2013]. Dostupné z: <http://www.smocr.cz/cz/oblasti-cinnosti/evropske-fondy/spoluprace-obci-v-uzemi-jako-zaklad-uspechu-cerpani-prostredku-z-fondu-eu-i-dlouhodobě-udržitelne-samostatnosti-obci.aspx>.